

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

Využití komiksových adaptací ve výuce literatury

Kristýna Trešlová

Bakalářská práce

2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Trešlová**
Osobní číslo: **H14145**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia: Historicko-literární**
Název tématu: **Využití komiksových adaptací ve výuce literatury**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude analýza vybraných adaptací literárních děl z hlediska jejich využití v literární výchově na střední škole, včetně zkoumání čtenářských preferencí vyplývajících z přímé pedagogické zkušenosti komparace původního textu a jeho komiksové verze. Stejným způsobem budou zkoumány také možnosti interpretace komiksových struktur při výuce základu literární teorie, a to na úrovni odpovídající dané škole, ročníku a třídě, respektive skupině studentů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Primární literatura:

BAŽANT, Jan. Krakatit. 1. vyd. Praha: Talpress, 2009. 52 s.

ČAPEK, Karel. Krakatit. Praha: Fragment, 2010. 272 s.

GATARIK, Václav. Proměna. Vyd. v komiksovém zpracování 1. Praha: Garamond, 2009. 106 s.

KUPER, Peter. Proměna. Praha: Netopejr, 2004. 77 s.

KAFKA, Franz. Proměna. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 119 s.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. Malý princ. Praha: Dobrovský, 2014. 94 s.

SFAR, Joann. Malý princ. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009, 112 s.

Sekundární literatura:

ČEŇKOVÁ, Jana. Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež. Praha: Portál, 2006.

GROENSTEEN, Thierry. Stavba komiksu. Přeložil Barbora ANTONOVÁ. Brno: Host, 2005. Studium (Host).

KOŘÍNEK, Pavel FORET, Martin JAKEŠ, Michal. V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu. Praha: Akropolis, 2015.

MCCLOUD, Scott. Jak rozumět komiksu. 1. vyd. v českém jaz. Praha: BB/art, 2008. 216 s.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiří Studený, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2017

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním přístupem své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 24. 6. 2017

Kristýna Trešlová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především Mgr. Jiřímu Studenému, Ph. D. za pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Dále děkuji Mgr. Miroslavě Prachařové za to, že mi umožnila během svých hodin provádět pokusy na studentech. V neposlední řadě děkuji dlouholeté kamarádce a bývalé spolužačce z gymnázia Bc. Vendule Špánové za pomoc s konečnou úpravou práce. Děkuji mému příteli za to, že při mně stojí v dobrém i ve zlém.

Název

Využití komiksových adaptací ve výuce literatury

Anotace

Bakalářská práce se skládá z části teoretické a části praktické. Teoretická část má za úkol charakterizovat komiks, přiblížit jeho historii či pojmy využívané v komiksově teorii. Teoretická část mimo to také upozorňuje na existenci komiksových adaptací. Praktická část pak seznamuje s konkrétními adaptacemi literárních děl, které byly pro tuto práci vybrány. Přináší jejich analýzu a ukazuje možnost využití těchto adaptací ve výuce literární výchovy na střední škole.

Klíčová slova

Komiks, adaptace, literární výchova, Karel Čapek, Antoine de Saint-Exupéry, Franz Kafka

Title

Comics Adaptations in Literary Education

Annotation

This thesis has two parts. The main task of the theoretical part is to characterize comic, show its history and some terms which are used in comics theory. This part also highlights the existence of comics adaptations. The practical part then shows some comics adaptations selected for this thesis. This part presents analysis of adaptations and shows the possibility of using these adaptations in literary education at high school.

Keywords

Comics, adaptations, literary education, Karel Čapek, Antoine de Saint-Exupéry, Franz Kafka

Obsah

1	ÚVOD	1
2	KOMIKS	3
2.1	CHARAKTERISTIKA KOMIKSU	5
2.2	HISTORIE KOMIKSU	8
2.3	DEFINICE	10
2.4	NEJDŮLEŽITĚJŠÍ POJMY	12
2.4.1	Bublina (promluvo­vá bublina, řečová bublina či obláček)	12
2.4.2	Čtvrtá stěna	12
2.4.3	Hyperrámec	13
2.4.4	Ikon	13
2.4.5	Inkrustace	14
2.4.6	Juxtapozice	14
2.4.7	Karikatura	14
2.4.8	Lettering	15
2.4.9	Mezera neboli škarpa	15
2.4.10	Onomatopoeia či SFX (americké označení z anglického slovního spojení sound effects)	16
2.4.11	Panel (nebo také pole či viněta)	16
2.4.12	Pohybové linie	17
2.4.13	Popiska či textové pole	17
2.4.14	Rám	17
2.4.15	Sekvence/sekvencialita	18
2.4.16	Strip	18
2.4	KOMIKSOVÁ ADAPTACE	19
3	PRAKTICKÁ ČÁST	20
3.1	ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	21
3.2	ANALÝZA KOMIKSOVÝCH ADAPTACÍ	22
3.3	PROMĚNA	24
3.3.1	ANALÝZA ADAPTACE	25
3.3.2	VYUŽITÍ V PRAXI	30
3.4	MALÝ PRINC	32

3.4.1	ANALÝZA ADAPTACE	33
3.4.2	VYUŽITÍ V PRAXI.....	37
3.5	KRAKATIT.....	38
3.5.1	ANALÝZA ADAPTACE	39
3.5.2	VYUŽITÍ V PRAXI.....	42
3.6	DOTAZNÍK	43
3.7	SHRnutí A ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ.....	47
4	ZÁVĚR.....	48
	Seznam použité literatury.....	50
	Resumé	53
	Přílohy	54

1 ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je využití komiksových adaptací literárních děl ve výuce literatury. Věnovat se zde budeme srovnání původního textu s jeho komiksovou verzí a posoudíme, zda by tyto komiksové adaptace mohly být přínosem ve výuce literární či mediální výchovy na středních školách.

V teoretické části práce, která bude vycházet ze studia odborných zdrojů, se budeme zabývat teorií komiksu, zejména základními pojmy a zpracováním různých názorů na fungování komiksu. Pokusíme se také vymezit pojem adaptace a dále pak vyhodnotit, zda jsou zkoumané komiksy opravdu adaptace, či zda pro ně byly literární předlohy pouze inspirací.

Ve druhé části práce se pak budu věnovat používání komiksových adaptací ve výuce literatury. Zde budu vycházet z přímé pedagogické zkušenosti, získané během odborné praxe na gymnáziu. Posoudím zde čtenářské preference, schopnost porozumění textu a nabyté znalosti studentů, kteří absolvovali několik vyučovacích hodin zaměřených na toto téma.

Cílem práce bude zhodnocení možnosti využívání komiksových adaptací během výuky literatury na středních školách a posouzení, zda lze komiks využít pouze pro přiblížení literatury studentům neobvyklým způsobem, nebo zda jej můžeme považovat za plnohodnotné dílo a během výuky ho stavět na stejnou úroveň jako původní literární předlohu.

Inspirací mi kromě odborné literatury byly také některé již zpracované bakalářské nebo diplomové práce s podobným zaměřením dostupné online, a to například bakalářská práce Darji Vičíkové z Univerzity Pardubice¹, jako další bakalářská práce Jany Štukhejlové z Masarykovy Univerzity v Brně², diplomová práce Lenky Novákové z Jihočeské

¹ VIČÍKOVÁ, Darja. *Komiksové adaptace v současné literární kultuře z naratologického pohledu*. Pardubice, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Filozofická fakulta. Katedra literární kultury a slavistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Studený, Ph.D. Online dostupné z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/67803>

² ŠTUKHEJLOVÁ, Jana. *Problematika komiksových adaptací literárních děl se zaměřením na českou literaturu*. Brno, 2012. Bakalářská diplomová práce. Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Dagmar Koudelková. Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/361436/ff_b/?lang=cs

Univerzity v Českých Budějovicích³, dále pak diplomová práce Stanislava Hubáčka z Masarykovy Univerzity v Brně⁴, nebo například práce Colina E. Beinekeho z Nebraské univerzity.⁵

³ NOVÁKOVÁ, Lenka. *Využití komiksových zpracování literárních textů ve výuce literární výchovy na 2. st. ZŠ*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D. Online dostupné z: <http://www.culturenet.cz/aktuality/1-novakova-vyuziti-komiksovych-zpracovani-literarnich-textu-ve-vyuce-literarni-vychovy-na-2-s-zs/n:13622/>

⁴ HUBÁČEK, Stanislav. *Komiks a digitální hry: případ pouhé konvergence?* Magisterská diplomová práce. Brno, 2015. Masarykova univerzita. Ústav hudební vědy. Teorie interaktivních médií. Vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Jaroslav Švelch, Ph. D., Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/357529/ff_m/mdp_sh_357529.txt

⁵ BEINEKE, Colin. *Towards a Theory of Comic Book Adaptation*. 2001. Dissertations, Theses and Student Research: Department of English. University of Nebraska. Dostupné z: <http://digitalcommons.unl.edu/englishdiss/51>

2 KOMIKS

Tato kapitola pojednává o komiksu (sekvenčním umění) jako o samostatném žánru. Zde se budeme věnovat charakteristice komiksu, základním pojmům, jeho historii a také se zde pokusíme najít definici samotného komiksu.

V českém prostředí ve druhé polovině 20. století (zejména v šedesátých a sedmdesátých letech) bylo pojmenování „komiks“ zastoupeno označením „obrázkový“ nebo „kreslený seriál“ (protiklad „špatného“ amerického „comics“). Později začal být užíván název „komiks“ jako česká varianta původního amerického označení. Ta bývá užívána ve dvou významech. Za prvé to může být označení pro komiks jako médium obecně (globálně), v užším smyslu (v domácím kontextu) pak může pojem „komiks“ označovat i *podobu obrázkového seriálu s promluhovými bublinami, tedy opoziční pojem proti (historicky staršímu) komentovanému seriálu.*⁶

Jak uvádí Jana Čeňková, komiks *je považován za žánr populární literatury, i když tematická škála komiksů je velmi široká.*⁷ V současné době je nejpopulárnějším typem komiksu ten, kde se objevují superhrdinové, často s nadpřirozenými schopnostmi (tyto komiksy díky své oblíbenosti také bývají často (především v USA) převáděny do filmové podoby, například *Deadpool*, *Kick Ass* apod., u nás pak filmovou podobu získal například *Čtyřlístek*). Hojně jsou také zastoupeny komiksy (nebo spíše komiksové stripy) s humornou pointou, často otiskované v novinách či časopisech nebo publikované na internetu, především na sociálních sítích (tiskem například známý kocour *Garfield*, ze sociálních sítí např. stripy od Catana Comics, či u nás velmi vtipně zpracované komiksy s tématy z českých dějin *Opráski sčeský historje*).

Typ komiksu, který nás v této práci bude zajímat nejvíce, není tak populární, jelikož o něm stále společnost nemá takové povědomí jako například o komiksech se superhrdinou, navíc nejsou komiksy tohoto typu šířeny pomocí novin a časopisů, či volně zveřejňovány na internetu. Zmíněným typem jsou komiksové adaptace literárních děl. I přesto, že tyto komiksy nejsou v povědomí společnosti až tak rozšířené, komiksových adaptací existuje nemalý počet. Setkat se můžeme nejen s komiksovými verzemi známých

⁶ KORÍNEK, Pavel – FORET, Martin – JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 389.

⁷ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X., s. 149.

„klasických“ děl (*Kytice*⁸, *Romeo a Julie*⁹, *Malý princ*¹⁰, *Proměna*¹¹, *Tři mušketýři*¹², *Pes baskervillský*¹³, *Don Quijote*¹⁴ a mnoho dalších), ale také s adaptacemi děl „moderních“, jak zmiňuje například Jindřich Göth v článku *Obrázky místo slov. Slavné knihy jako komiks*¹⁵: *Stále více bestsellerů vychází v poslední době vedle klasické textové podoby zároveň jako komiks. Stephen King, Richard Stark, Stieg Larsson... Spisovatel Chuck Palahniuk vydal dokonce pokračování slavného románu Klub rváčů rovnou jen v kreslené verzi.*¹⁶

V následujících kapitolách dále rozvineme, co je vlastně komiks.

⁸ ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice*: [komiks]. Ilustroval Bára ČECHOVÁ. Praha: Garamond, 2006. ISBN 80-86955-25-7.

⁹ MCDONALD, John – NAGAR, Sachin. *Romeo & Julie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 77 s. ISBN 978-80-247-3764-5..

¹⁰ SFAR, Joann. *Malý princ*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9.

¹¹ KUPER, Peter. *Proměna*. Praha: Netopej, 2004. 77 s. ISBN 80-86096-74-21.

¹² BUCHANAN, Bruce. *3 mušketýři*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 100 s. ISBN 9788024740751.

¹³ KOPL, Petr. *Pes baskervillský*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2011. 148 s. ISBN 978-80-7362-971-7.

¹⁴ KOHLRUS, Richard. Miguel de. *Don Quijote I*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 71 s. ISBN 978-80-247-3763-8.

¹⁵ GÖTH, Jindřich, 2016. *Obrázky místo slov. Slavné knihy jako komiks*. In: *Týden.cz* [online]. 23. 7. 2016 [cit. 9. 6. 2017]. Dostupné z: www.tyden.cz/rubriky/kultura/literatura/obrazky-misto-slov-slavne-knihy-jako-komiks_391634.html

¹⁶ Tamtéž.

2.1 CHARAKTERISTIKA KOMIKSU

Většina z nás má jistě nějakou, byť jen malou, osobní zkušenost s komiksy. Každému se jistě někdy dostaly do rukou komiksové časopisy. Stejně jako naši tatínkové „vyrůstali“ společně s komiksy v časopisech *ABC*, *Ohníček*, *Pionýr*, *Větrník*, s *Rychlými šípy*, *Čtyřlístkem* a mnoha dalšími, i dnešní děti rády prohlíží komiksové příběhy v časopisech jako je *Sluníčko* či *Mateřídouška*. U dospívajících pak převládají různé komiksy v čele se superhrdiny s nadpřirozenými schopnostmi. Za hlavní čtenářskou skupinu komiksů tedy považují děti a dospívající. Tak je to také ve společnosti obecně vnímáno, ačkoliv dospělých čtenářů komiksu není o nic méně, což dokládají různá setkání komiksových fanoušků, kde převažují dospělí návštěvníci. Dospělí čtenáři komiksu bývají často zobrazováni také ve filmech či televizních seriálech (hlavně z amerického prostředí), například hlavní (mužské) postavy amerického seriálu *Teorie velkého třesku* (*The Big Bang Theory*) či postava Komiksáka v seriálu *Simpsonovi*.

Na rozdíl od knih, kde je dominantní složkou text, u komiksu je hlavní vizuální složka. Základním znakem komiksu je kresba, většinou výrazně barevná. Hojně jsou však zastoupeny i komiksy černobílé nebo černobílé komiksy s jednou další barvou, která je v obrázcích použita například pro zdůraznění nějakého konkrétního předmětu či postavy (to můžeme najít například v *Krakatitu* od Jana Bažanta, kde je černobílá kresba doplněna červenou barvou, což příběhu dodává „tajuplnou“ atmosféru). Komiksové kresby bývají značně zjednodušené a často se jedná o karikatury. Karikaturu považují autoři knihy *V panelech a bublinách za jeden z hlavních modů (vedle realistické kresby) výtvarného výrazu komiksu. [...] v evropském kontextu bývá pojem karikatury tradičně spojován s deformací a nadsazením určitého rysu, [...] v americkém prostředí (např. u McClouda) se tak ale označují vyobrazení schematizovaná či zjednodušená a od konkrétní oprostěná.*¹⁷ Kresby více realistické se v komiksu objevují tehdy, je-li potřeba daný předmět či osobu zvýraznit. Daný předmět může být vykreslen realističtěji, *abychom jej začali vnímat jako [...] něco, co má váhu a povrchovou strukturu a co je hmotné a komplexní.*¹⁸ Zřejmě nejznámějším typem kresby je japonská manga, tj. *původně čistě regionální typ komiksové produkce se svými specifiky – vyšší dynamičností kresby [...], specifickým přístupem*

¹⁷KOŘÍNEK, Pavel – FORET, Martin – JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 388.

¹⁸ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 44.

ke karikatuře (tradičně nadprezentace očí, vlastní ikonografický soubor pro zachycení emocií), výraznější zvukovostí (onomatopoeia)...¹⁹

Někteří teoretikové přikládají obrázkové složce zásadní význam. Obrázky jsou za sebou řazeny tak, aby jako celek tvořily nějaký příběh. Nejčastěji se setkáváme s komiksem, který je doplněn textem. Že ale komiks musí obsahovat text, není podmínkou. Naopak ve velkém zastoupení nalezneme i komiksy zcela beze slov. Že zde může být text až vedlejší složkou, zmiňuje například Thierry Groensteen. Ukazuje, že existují *komiksy „němé“, tedy zbavené verbálních výpovědí, ať už jde o dialogy, či o narativní texty [...] díla „beze slov“ najdeme ve všech kategoriích komiksu: seriál každodenních stripů nebo samotných archů.*²⁰ Groensteen dále poukazuje na to, že někteří badatelé se domnívají, že to, co komiks odlišuje od cyklu fresek je skutečnost, že pro vedení příběhu jsou zásadní vepsaná slova,²¹ to však záhy vyvrací, když poukazuje na celostránkovou ilustraci *Krazy Kat*, se zakrytými texty – *vyprávění rozvinuté v jedenácti obrazech zůstává i přes tuto amputaci dokonale srozumitelné!*²²

O důležitosti obrázkové složky se zmiňuje i Scott McCloud, který považuje komiks (a zároveň se ho tak snaží definovat), neboli sekvenční umění, za *záměrnou juxtaponovanou*²³ *sekvenci kreslených a jiných obrazů, určenou ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického požitku.*²⁴ Jak ve své práci podotýká L. Nováková, McCloud tedy vůbec nepracuje s podmínkou nutnosti doprovodného textu.²⁵ Ve velké většině případů se ale setkáváme s tím, že sled obrázků je zároveň textem doplněn, ať už to je jen několik málo slov nebo rovnou celé věty. *Zhuštěný text je umístěn v tzv. bublinách, které vycházejí z úst hrdinů.*²⁶ Tyto bubliny pak můžeme dělit na různé typy. Kromě bublin, které postavám vycházejí přímo z úst, můžeme často najít také bubliny zobrazující

¹⁹ KOŘÍNEK, Pavel – FORET, Martin – JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 390.

²⁰ GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. Brno: Host, 2005. Studium (Host). ISBN 80-7294-141-0., s. 28.

²¹ Tamtéž, s.28-29.

²² Tamtéž, s. 29.

²³ Řazeno juxtapozičně = řazeno vedle sebe

²⁴ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 9.

²⁵ NOVÁKOVÁ, Lenka. *Využití komiksových zpracování literárních textů ve výuce literární výchovy na 2. st. ZŠ*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D., s. 14. Dostupné z: <http://www.culturenet.cz/aktuality/1-novakova-vyuziti-komiksovych-zpracovani-literarnich-textu-ve-vyuce-literarni-vychovy-na-2-s-zs/n:13622/>

²⁶ ČENKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006., s. 150.

myšlenky, či bubliny pro výpovědi vypravěče. Text v komiksu může být i graficky zakreslený ve formě tzv. onomatopoeie, kdy jsou přímo do obrazů zakresleny zvuky.

Komiks je současností textu a obrazu recepčně zvýhodněn (naš mozek si totiž lépe zapamatuje text spojený s konkrétním obrazem, respektive si společně s obrazem vybaví také text. Toto zvýhodnění si připomeneme také v části zaměřené na samotnou aplikaci komiksů ve výuce) oproti ilustrovaným příběhům, u kterých pozorujeme nejdříve obrázek a poté text.²⁷ Spojuje v sobě několik druhů umění, a to výtvarné (obrazová složka), literární (text) a filmové (rozfázování pohybu) – využívá techniky filmového záběru, rychlé změny akce a prolínání stříhů.²⁸ Obrázky jsou zde řazeny v určité posloupnosti tak, aby vzbuzovaly dojem pohybu podobně jako je tomu u filmu. Komiks je v tomto ohledu ale zvláštní tím, že „pohyb“ zde vytváří sám čtenář. Tento pohyb vzniká mimo jednotlivé obrázkové panely v tzv. „škarpe“, o které se také mj. budeme zmiňovat později v kapitole *Pojmy*.

²⁷ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006., s. 149.

²⁸ Tamtéž, s. 150.

2.2 HISTORIE KOMIKSU

Podle Thierryho Groensteena vycházejí počátky žánru „z tradice výtvarné karikatury, narativních postupů jarmarečních kramářských písní a knížek lidového čtení.“²⁹ Avšak prvky, které se vyskytují v dnešní podobě komiksů, můžeme najít už v pravěkých jeskynních malbách. Jak uvádí Jana Čeňková v knize *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*³⁰, již zde se objevuje *schopnost znázornit průběh, epický čas, děj, fázováním pohybu bezprostřednost, prostota, jednoduchost, která uvolňuje fantastický prostor společenské potřeby*.³¹ Scott McCloud za pomoci vlastní definice komiksu (*Záměrná juxtaponovaná sekvence kreslených a jiných obrazů, určená ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického prožitku*³²) hledá v historii příklady lidské činnosti, které mají znaky komiksu a této definici odpovídají. Zmiňuje tak například egyptské malby – *některé malby a kresby jako by opravdu byly řazené do sekvence*.³³ To dokládá na konkrétním příkladu malby scény z hrobu písaře Menny. Dále pak zmiňuje například předkolumbovský rukopis, který objevil Cortés kolem roku 1519. *Skoro jedenáctimetrová jásavě barevná kreslená skládačka líčí osudy skvělého vojevůdce a politika jménem 8 jelen jaguáři dráp. A komiks to je, a ne že ne! Dokonce kus dokážeme přečíst!*³⁴ Jako další příklad z historie ukazuje McCloud tapiserii z Bayeux (1066). Jedná se o tapiserii dlouhou sedmdesát metrů, která líčí, jak Normané dobývali Anglii. *Odleva doprava vidíme, jak invaze probíhala. Děj se nám v záměrném chronologickém pořádku rozvíjí před očima. Stejně jako u mexického kodexu, ani tady nejsou jednotlivé panely ohraničené, ale různé scény se dají rozeznat podle změny tématu*.³⁵

Jinou teorii zastává David Kunzle, který spojuje vznik komiksu s vynálezem knihtisku. Jeho vznik tedy datuje do poloviny 15. století. Jiní teoretikové komiksu (např. Robert C. Harvey nebo Brian Walker) se v otázce počátku komiksu shodují na 90. letech 19. století.³⁶

²⁹ GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. Brno: Host, 2005. Studium (Host). ISBN 80-7294-141-0., s. 25

³⁰ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006

³¹ Tamtéž, s. 150

³² MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 9

³³ Tamtéž, s. 14

³⁴ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 10

³⁵ Tamtéž, s. 12-13

³⁶ KOŘÍNEK, Pavel – FORET, Martin – JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 362

Komiks je spjat s pravidelnou publikací v novinách a časopisech, které usilovaly o zvýšení počtu svých abonentů. Jeho historie souvisí s americkým tiskem, zejména s rokem 1895, kdy se v newyorském deníku *New York World* poprvé objevil *The Yellow Kid* od Richarda Outcaulta. *The Yellow Kid* ale samo sebou není prvním komiksem. Jana Čeňková poukazuje ještě na další komiks, který vznikl zhruba o 30 let dříve, konkrétně na obrázkový seriál německého karikaturisty a malíře Wilhelma Busche, který nese název *Max a Moritz*, do češtiny překládaný jako *Vít a Věna*. Ten vyšel již v roce 1865, u nás až 1959.³⁷

³⁷ ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. s. 151

2.3 DEFINICE

Ať už se přikloníme k jakékoli z výše zmiňovaných teorií o počátcích komiksu, můžeme s jistotou říci, že s komiksem se setkáváme již minimálně sto padesát let (uvažujeme-li o *Maxovi a Mortizovi* jako o jednom z prvních komiksů vůbec). Jak bychom ale samotný komiks mohli definovat? Jaromír Švejdík (autor komiksu *Alois Nebel*³⁸) uvádí, že komiks je pro něj médium, kterým se může vyjadřovat svobodně a nezávisle.³⁹ My se však podíváme na poněkud „odbornější“ definice. V této kapitole uvedeme příklady definic některých z mnoha teoretiků, kteří se o definici komiksu pokusili.

Mezi teoretiky, kteří se zabývali definicí komiksu, patří Will Eisner, který obhajuje komiks jako druh sekvenčního umění.⁴⁰ Velké množství definic uvádí Thierry Groensteen. I když se sám pokouší formulovat vlastní definici, mezi řádky naznačuje, že každý teoretik si vytváří definici tak, aby co možná nejvíce vyhovovala záměru jeho práce.⁴¹ Podle T. Groensteena je v dnešní době téměř nemožné stanovit jakékoli definiční kritérium, jež by mělo všeobecnou platnost, jelikož rozmanitost toho, co si dělalo či dodnes dělá nárok na označení komiks, je obrovská.⁴²

Pokud vyhledáme heslo komiks například v různých internetových výkladových slovnících, často se musíme spokojit pouze se strohým vysvětlením, že jde o *obrázkový seriál*⁴³, *obrázkový seriál doprovázený textem promluv*⁴⁴, nebo že komiksy jsou *americké obrázkové seriály s dobrodružnými senzačními příběhy, otiskované v žurnálech*.⁴⁵ Zapátráme-li v anglicko-jazyčném slovníku, například na stránkách dictionary.com, nalezneme definici poněkud obsáhlejší (zde však musíme zadat k vyhledávání výraz „comic strip“) – *a sequence of drawings, either in color or black and white, relating a comic incident, an adventure or mystery story, etc., often serialized, typically having*

³⁸ RUDIŠ, Jaroslav – ŠVEJDÍK, Jaromír. *Alois Nebel: kreslená románová trilogie: v hlavní roli Alois Nebel*. 2. souborné vyd. Praha: Labyrint, 2011. 1 sv. , [200] s. ISBN 978-80-87260-22-7.

³⁹ HUBÁČEK, Stanislav. *Komiks a digitální hry: případ pouhé konvergence?* Magisterská diplomová práce. Brno, 2015. Masarykova univerzita. Ústav hudební vědy. Teorie interaktivních médií. Vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Jaroslav Švelch, Ph. D., s. 12. Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/357529/ff_m/mdp_sh_357529.txt

⁴⁰ Tamtéž, s. 17

⁴¹ Tamtéž

⁴² GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. Brno: Host, 2005. Studium (Host). ISBN 80-7294-141-0., s. 28

⁴³ Co znamená komiks. Slovník cizích slov. Slovník cizích slov - CoZnamena.cz [online]. Dostupné z:

<http://coznamena.cz/komiks>

⁴⁴ Komiks - Slovník současné češtiny. Lingea s.r.o. Nechybujte. Portál o českém jazyce. Lingea s.r.o. [online]. Dostupné z: <http://slovník.azet.sk/pravopis/?q=komiks>

⁴⁵ Komiks – Slovník spisovného jazyka českého. Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. [online]. Dostupné z: http://sjsj.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=komiks&sti=EMPTY&where=full_text&hsubstr=no

*dialogue printed in balloons, and usually printed as a horizontal strip in daily newspapers and in an uninterrupted block or longer sequence of such strips in Sunday newspapers and in comicbooks,*⁴⁶ což můžeme volně přeložit jako: sekvence buďto barevných nebo černobílých obrázků, týkající se humorné situace, dobrodružného nebo tajemného příběhu apod., obvykle serializované, s dialogy vepsanými do bublin a obvykle otiskované v horizontálních stripech v denním tisku, rozdělené a publikované v epizodách, nebo jako samostatné komiksy v nedělních novinách a komiksových knihách.

Thierry Groensteen tvrdí, že *definice komiksu, které najdeme ve slovnících a encyklopediích, ale stejně tak v odborných dílech, jsou zpravidla nedostačující, [...] komiks spočívá na koordinované množině mechanismů, jež mají v sobě něco ze zobrazení i z jazyka a že tyto mechanismy samy řídí čtení a různorodé parametry a jejich dynamická interakce nabírá komiks od komiksu velmi rozličných forem.*⁴⁷

Martin Foret v *V panelech a bublinách* mluví o Coultonovi Waughovi jako o jednom z prvních teoretiků komiksu (uvádí zde jeho více než třisetstránkovou esejistickou knihu *The Comics* z roku 1947 jako první monografii věnovanou čistě komiksu). U Waughy se také objevuje první definice komiksu, která *pracuje se třemi konstitutivními prvky: 1. pravidelně se objevující postava, [...] 2. sekvence obrazů a 3. promluvy vepsané přímo v kresbě s využitím „balonové“ linky. Tato definice byla pro Waughův záměr velmi funkční a i pozdější američtí historikové komiksu [...] ji spíše doplňovali, než že by ji přímo měnili.*⁴⁸

U již zmiňovaného Scotta McClouda nacházíme definici, podle níž je komiks: *Záměrná juxtaponovaná sekvence kreslených a jiných obrazů, určená ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického prožitku.*⁴⁹

⁴⁶ Comic strip. Define Comic strip at Dictionary.com. Dictionary.com. Meanings and Definitions of Words at Dictionary.com [online]. Copyright © [cit. 11. 6. 2017]. Dostupné z:

<http://www.dictionary.com/browse/comic-strip?s=t>

⁴⁷ GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. Brno: Host, 2005. Studium (Host). ISBN 80-7294-141-0., s. 25

⁴⁸ FORET, Martin. In: KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 361

⁴⁹ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 9

2.4 NEJDŮLEŽITĚJŠÍ POJMY

Komiks má své typické znaky, se kterými se jinde (například u literárních či uměleckých děl) nesetkáme (pokud ano, tak ne příliš často a pouze okrajově). Pro přiblížení uvedeme v této kapitole několik vybraných základních pojmů, které s komiksem souvisí. Vycházet zde budeme především z knihy *V panelech a bublinách*, ale také z knihy *Jak rozumět komiksu*.

2.4.1 Bublina (promluhovká bublina, řečová bublina či obláček)

Bublinou chápeme symbol v podobě jakéhosi „obláčku“, který vyčleňuje prostor, do kterého jsou vepsány repliky komiksových postav. Tvar tohoto „obláčku“ pak odlišuje to, zda je text v příběhu „vysloven“ nahlas (linie bubliny je v tomto případě rovné), či zda zobrazuje myšlenku postavy (zde může být linie například vlnitá).⁵⁰

Tento pojem budu často používat v praktické části v práci. V analýzách konkrétních děl budu zmiňovat zpracování samotných bublin, ale i o zpracování textu, který obsahují.

2.4.2 Čtvrtá stěna

Jde o jakousi hranici mezi fikčním světem a světem čtenáře. K jejímu porušení dochází ve chvíli, kdy fikční postava promlouvá přímo ke čtenáři, nebo pokud dává jinak najevo svou obeznámenost s vlastní fikčností.⁵¹ Příkladem porušení čtvrté stěny si můžeme povšimnout například právě v již zmiňované knize *Jak rozumět komiksu* od Scotta McClouda.

⁵⁰ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 386

⁵¹ Tamtéž, s. 387

S narušováním čtvrté stěny se můžeme sejit také v později analyzované komiksově adaptaci *Malý princ*⁵² od Joana Sfara.

2.4.3 Hyperrámec

Tento pojem pochází z francouzské teorie a označuje vnější okraj archu (sítě panelů) na straně, tedy „hranu“ mezi kompozicí panelů a okrajem stránky (papíru). Podobně jako rám (viz níže) jednotlivého panelu může i hyperrámec nést „ozvláštněný“ význam, například může vyjádřit zobrazení snu, vzpomínky nebo retrospektivy.⁵³

2.4.4 Ikon

Podle McCloudova *Jak rozumět komiksu* je ikon *jakékoliv zobrazení, které má znázorňovat osobu, místo, věc nebo myšlenku*.⁵⁴

Jako ikony můžeme označit obrázky, které mají za úkol podobat se svým předobrazům. Abstraktními ikonami jsou slova, to znamená, že své předloze se vizuálně vůbec nepodobají. Neobrázkové ikony mají vždy pevně daný konkrétní význam, způsob ztvárnění jejich význam nijak nemění, protože zastupují neviditelné ideje. U obrázků kolísá úroveň abstrakce a jejich význam je proměnlivý podle toho, jak se výrazově liší od reality.⁵⁵ *U obrazových ikonů pak McCloud definuje škálu od realismu (fotografie) k abstrakci (karikatura)*.⁵⁶

Velmi zjednodušeně tedy můžeme říci, že se jedná o znaky či obrázky obsažené v komiksu.

⁵² SFAR, Joann. *Malý princ*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9.

⁵³ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 387-388.

⁵⁴ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 27.

⁵⁵ Tamtéž, s. 27-28.

⁵⁶ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 388

2.4.5 Inkrustace

Inkrustace umožňuje různé způsoby vyjádření prostorových a časových vztahů mezi obsahem jednotlivých panelů, například několik současně probíhajících dějů v témže prostoru. Jde o kompoziční postup, při kterém je jeden z panelů umístěn uvnitř jiného panelu.⁵⁷

Takovéto prolínání panelů můžeme najít u komiksových adaptací *Proměny*⁵⁸ a *Krakatitu*⁵⁹.

2.4.6 Juxtapozice

Termín juxtapozice využívá Scott McCloud při sestavování definice komiksu. Jde o *přilehlost, pozici dvou či více prvků vedle sebe*.⁶⁰ Například filmová políčka následují za sebou v čase jako projekce na prostoru té stejné plochy, v komiksu je to podobné, ale tato políčka (panely) jsou umístěny na ploše vedle sebe.⁶¹

2.4.7 Karikatura

Karikaturu chápeme jako zjednodušený obraz skutečnosti se zvýrazněním typických rysů zobrazovaného. Karikatura je typickou a neodmyslitelnou částí komiksu. Je pro komiksovou kresbu charakteristická.

V evropském kontextu bývá pojem karikatury či karikaturnosti tradičně spojován s deformací a nadsazením určitého rysu [...], v americkém prostředí (např. u McClouda)

⁵⁷ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 388.

⁵⁸ KUPER, Peter. *Proměna*. Praha: Netopejr, 2004. 77 s. ISBN 80-86096-74-2.

⁵⁹ BAŽANT, Jan. *Krakatit*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2009. 52 s.

⁶⁰ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 7.

⁶¹ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 388.

se tak ale vyznačují i vyobrazení schematizovaná či zjednodušená, tedy oprostěná od konkrétního.⁶²

2.4.8 Lettering

Lettering je termín pro zakreslení či zápis verbální složky v komiksu, tedy replik postav v bublinách, textu výpovědí vypravěče, případně onomatopoeie atd. do prostoru panelu (strany). Tuto akci (tedy zápis či zakreslení textu) má na starost leterer. Dříve byl lettering prováděn ručně, v současné době (s nástupem počítačové techniky – tzn. od počátku 90. let) je lettering vytvářen počítačovým fontem, který je velmi podobný ručně psanému písmu.⁶³

2.4.9 Mezera neboli škarpa

Toto je v komiksově terminologii označení pro prázdný prostor mezi dvěma panely. Podle Scotta McClouda právě v tomto prostoru dochází k ucelení. Mezi dvěma panely dostává prostor naše fantazie, která sled obrázků ucelí v nepřerušovaný děj a dokončí tak „nevyřčené“. Víme tedy, co se stalo mezi prvním a druhým panelem (obrázkem), ačkoliv to nikde nebylo zobrazeno.

McCloud ji popisuje takto: ... *A i když ten výraz zní dost neuctivě, tahle škarpa je zdrojem kouzel a tajů, které jsou samotným srdcem komiksu. V prázdnosti téhle škarpy lidská představivost vezme dva obrázky a promění je v jedinou myšlenku. K vidění není mezi těmi dvěma panely nic. Zato zkušenost nám říká, že se tam něco stát muselo.*⁶⁴

⁶² Tamtéž.

⁶³ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 388

⁶⁴ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 66

2.4.10 Onomatopoeia či SFX (americké označení z anglického slovního spojení sound effects)

Onomatopoeia je typický komiksový prvek. Nazývá se tak grafické zobrazení zvuků zakreslených přímo do daného obrázku nebo mezi panely (na rozdíl od ostatního textu, který je zapsán v bublinách).⁶⁵

S tímto prvkem se mezi analyzovanými díly setkáme nejčastěji u komiksové *Proměny*. Naopak u adaptace *Malého prince* se vůbec nevyskytuje.

2.4.11 Panel (nebo také pole či viněta)

Panel je *základní konstrukční prvek komiksu*.⁶⁶ Je prostorem vymezeným v komiksu pro obraz, zároveň ji můžeme označit jako nejmenší složku, *kteř sama o sobě nikdy nevytvoří celistvou výpověď*.⁶⁷ Tento zpravidla ohraničený (orámovaný) prvek komiksu se tedy skládá z obrazové složky a často také obsahuje i složku verbální. Tímto obrazem je vypořádán obvykle jeden okamžik. Několik panelů poskládaných za sebou vytváří sekvenci.

Panely mohou být na stránce umístěny buďto zcela pravidelně, jako je tomu (jak později uvedu v konkrétních analýzách komiksových adaptací) například u komiksu *Malý princ*. Setkat se ale můžeme také s panely nepravidelnými, tedy s panely různých tvarů a velikostí, či s panely, které se navzájem prolínají nebo vystupují jeden z druhého. S takto nepravidelným zobrazením panelů se později setkáme v dalších dvou analyzovaných adaptacích.

⁶⁵ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 391

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ HUBÁČEK, Stanislav. *Komiks a digitální hry: případ pouhé konvergence?* Magisterská diplomová práce. Brno, 2015. Masarykova univerzita. Ústav hudební vědy. Teorie interaktivních médií. Vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Jaroslav Švelch, Ph. D., s. 12. Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/357529/ff_m/mdp_sh_357529.txt

2.4.12 Pohybové linie

Takto jsou pojmenovány linie, které slouží ke znázornění pohybu. *Tento abstraktní prvek je vkládán do zobrazovaného prostoru, ačkoliv (podobně jako bublina) není jeho součástí, a to za objekt či osobu ve směru pohybu, jehož je signálem.*⁶⁸

Pohybové linie jsou hojně použity například v komiksově adaptaci *Proměny*.

2.4.13 Popiska či textové pole

Popiska (nebo textové pole) se využívá zejména při *vyjádření časoprostorových údajů a pásma vypravěče. Případně může jít o hlas některé z postav ve funkci voice-overu, tedy řečeného mimo obraz.*⁶⁹

S takovýmto textovým polem se setkáme i během analýzy komiksově verze *Krakatitu*, ve které najdeme textové pole například hned v prvním panelu. Zde slouží pro uvedení místa, kde se odehrává děj.

2.4.14 Rám

Rám ohraničuje jednotlivé panely a odděluje je tak od sebe. Může být nositelem různých významů – může tak *třeba rozlišit časové (např. minulost od přítomnosti) či modální (např. sen od dané fikční reality) roviny vyprávění.*⁷⁰

⁶⁸ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 392.

⁶⁹ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 392.

⁷⁰ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 392-393.

2.4.15 Sekvence/sekvencialita

Sekvenci můžeme snadno a jednoduše popsat jako *prostou následnost několika panelů*.⁷¹

2.4.16 Strip

Pojem strip označuje *horizontální pás panelů na stránce [...] častěji však specifický formát až žánr. Historicky nejstarší formát, dodnes fungující především v novinách a časopisech. [...] Dříve žánrově poměrně pestrý (detektivní, romantický, sci-fi) formát seriálu na pokračování, v současnosti nejčastěji série uzavřených vypočítaných humoristických epizod spjatých s ústředním hrdinou či hrdiny. [...] Označení strip (comic strip) je v některých jazycích/zemích užíváno i jako synonymum pro komiks jako celek,*⁷² a to například ve Velké Británii.

⁷¹ Tamtéž, s. 393.

⁷² KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 395.

2.4 KOMIKSOVÁ ADAPTACE

Pojem adaptace v tomto kontextu definujeme jako umělecké dílo, které si bere za vzor určité dílo literární, a toto původní literární dílo poté přepracovává do nové, v tomto případě komiksové podoby.

Pavel Kořínek v knize *V panelech a bublinách* hovoří o třech typech komiksových adaptací. Prvním typem jsou adaptace „transmediálně expanzivní“, které vnikají jako *rozšíření úspěšných aktuálních jinomediálních [...] pretextů*.⁷³ – jako jeden příklad za všechny můžeme zmínit třeba komiksové *Stmívání*⁷⁴ od Stephanie Meyerové. Jako druhý typ uvádí Kořínek adaptace „kánonem determinované“, tedy rámcově věrné svým předlohám. Třetím typem jsou pak podle něj adaptace „v užším smyslu transponující“, které se snaží o *tvůrčí přepracování vytyčeného literárního díla*⁷⁵ a původní dílo adaptují zcela volně.

My se zde budeme zabývat druhým definovaným typem adaptací, zkoumat budeme tedy ty adaptace, které jsou rámcově svým knižním předlohám věrné.

⁷³ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 161.

⁷⁴ MEYER, Stephanie. *Stmívání: grafický román. 1. vyd.* V Praze: Egmont ČR, 2010. 220 s. ISBN 978-80-252-1469-5.

⁷⁵ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 163.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

S nápadem využití komiksu ve výuce literární výchovy se můžeme setkat například i v učebnici *Literatura pro 1. ročník středních škol*⁷⁶ a v jejích dalších dílech pro následující ročníky středních škol. Autoři se zde krátkými stripy pokouší studenty zaujmout a učebnici oživit. Díky přirozené přitažlivosti obrázků pro člověka je komiks vhodný zejména pro udržení zájmu a pozornosti studentů. Komiks může zdráhající se čtenáře navnadit. Může tak sehrát roli jistého mezistupně a být inspirací pro čtení náročnějších textů. V této kapitole ověříme, zda by bylo možné během výuky literární výchovy využít komiksově adaptace literárních děl.

Praktická část se tedy bude věnovat analýze vybraných komiksových adaptací, konkrétně již zmíněnému *Malému Princovi*⁷⁷, *Proměně*⁷⁸ a *Krakatitu*⁷⁹, které byly taktéž použity při práci se studenty v rámci výuky literární výchovy na střední škole. Srovnáme je zde s jejich literárními předlohami, analyzujeme text, styl kresby, věrnost předloze a posoudíme vhodnost využití konkrétní adaptace jako učební pomůcky při výuce. Zmíněny zde budou také názory samotných studentů. Zjistíme, jak oni sami hodnotili možnost využití komiksových adaptací během hodin literární výchovy.

⁷⁶ BLÁHOVÁ, Renata. DOROVSKÁ, Ivana. *Literatura pro 1. ročník středních škol*. Brno: Didaktis, 2008. ISBN 978-80-7358-115-2. (stejně tak další díly učebnice pro další ročníky středních škol)

⁷⁷ SFAR, Joann. *Malý princ*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9.

⁷⁸ KUPER, Peter. *Proměna*. Praha: Netopejr, 2004. 77 s. ISBN 80-86096-74-2.

⁷⁹ BAŽANT, Jan. *Krakatit*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2009. 52 s.

3.1 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Studenti třetího ročníku čtyřletého a sedmého ročníku osmiletého studia na Gymnáziu Pierra de Coubertina v Táboře byli během školního roku 2015/2016 zapojeni do projektu zaměřeného na komiksové adaptace literárních děl. Tento projekt měl za úkol studentům v hodinách literární výchovy komiksové adaptace představit a dále s nimi během vyučování pracovat. Výsledkem je analýza těchto děl, představení názorů studentů a zhodnocení, zda je možné komiksové adaptace využít při výuce literární výchovy.

Studenti měli k dispozici komiksové adaptace knih *Malý Princ*, *Proměna* a *Krakatit*. Tento projekt trval několik týdnů a zahrnoval celkem osm vyučovacích hodin. Studenti vždy dostali za úkol přečíst komiksovou adaptaci jedné z knih a poté ji v hodinách analyzovali a diskutovali o ní. Cílem nebylo, aby studenti srovnávali komiks s literární předlohou, ale aby po diskuzi v hodině sami vyhodnotili, jestli pro ně byl komiks přínosem, zda ho chápou a jsou schopni ho interpretovat a zda by jeho přečtení mohlo být stejně přínosné jako přečtení původní knihy, tedy jestli by podle jejich názoru bylo možné, aby během výuky mohla být původní kniha komiksem do jisté míry zastoupena.

Studenti byli během vyučovacích hodin testováni. V testech odpovídali na základní otázky, sestavené podobně jako u maturitní zkoušky. Cílem testování bylo zjistit, zda jsou po přečtení komiksové adaptace díla schopni bez větších problémů na tyto otázky odpovědět.

Na konci celého projektu byli studenti požádáni o vyplnění krátkého dotazníku, díky kterému zde můžeme celý projekt posoudit a vyhodnotit jeho výsledky.

3.2 ANALÝZA KOMIKSOVÝCH ADAPTACÍ

V otázce komiksových adaptací literárních děl bývá současná společnost víceméně spíše skeptická. Z jednoho úhlu pohledu mohou být adaptační pokusy velmi dobře prodejné a populární práce, které dokáží přilákat velké množství čtenářů, z druhé strany však mohou zaznít protiargumenty týkající se pokleslosti a nedostatečnosti komiksové formy jako takové. Nabízí se zde srovnávání s původními originálními díly (předlohami).⁸⁰ Tato srovnávání pak neukazují komiksové adaptace v tom nejlepším světle, jelikož hodnotitel mnohdy na díla nenahlíží zcela objektivně. Bere v úvahu jisté zjednodušení oproti předloze, což považuje většinou za negativní, jelikož obecná představa funguje tak, že originální literární dílo je „svaté“ a jakákoli jeho zjednodušování jsou považována za degradaci a jisté „zneuctění“. V první řadě je nutné uvědomit si, že řada *komiksových adaptací byla a je skutečně vytvářena právě s tímto záměrem: poskytnout netrpělivým, obvykle školou povinným čtenářům příležitost seznámit se s klasickým dílem literárního kánonu (ať již toho vysokého, nebo populárního), bez většího úsilí a prostřednictvím „lákavých“ obrázků.*⁸¹ Ve většině komiksových adaptací (jak si později ukážeme) bývá ale odlišnost (pokud tuto odlišnost chápeme jako odlišnost dějovou a ne textovou) minimální. Text zde bývá logicky značně zjednodušen, ale co se týče obsahové složky, *komiksová adaptace přistupuje ke své předloze poměrně pietně, tradičně se soustředí na základní dějovou linii, a pokud existuje, mívá ve zvyku rámcově následovat zažitou vizualizaci na vzor návaznou*⁸² (Jako příklad návaznosti na zažitou vizualizaci můžeme uvést například Ladovo převedení Haškových *Osudů dobrého vojáka Švejka* do komiksové adaptace, která vycházela v *Českém slově* v letech 1923-1925.)⁸³ Samozřejmě můžeme zcela jasně narazit také na výjimky potvrzující toto „pravidlo“. Takové bývají komiksové adaptace, které se nesnaží pouze to připomenutí a přiblížení původních děl, ale vznikají v *autorské gesci a snaze nabídnout tvůrčí přepracování vytyčeného literárního díla. Z toho vyplývá i jejich větší volnost: mnohdy rozrušují původní kompoziční organizaci a s replikami i literou původního znění nakládají zcela volně.*⁸⁴ Takovéto volné adaptace

⁸⁰ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 159.

⁸¹ Tamtéž, s. 160.

⁸² KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 162.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ KOŘÍNEK, Pavel. FORET, Martin. JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9., s. 163.

jsou v našem případě (jak pro samotné téma této práce, tak pro praktickou aplikaci ve školní výuce) zcela nevhodné a nežádoucí. Před tímto použitím komiksových adaptací v praxi je nutné nejprve samotné adaptace pečlivě prozkoumat a porovnat s knižní předlohou.

Komiksové adaptace beze sporu ožívují literaturu, přináší čtenáři neobvyklou a zjednodušenou možnost četby. V dnešním uspěchaném světě toto zejména mladí čtenáři dokáží ocenit. Řada z nich také často po přečtení komiksové adaptace „sáhne“ i po její předloze.

V této kapitole se zaměříme na porovnání vybraných komiksových adaptací s jejich knižní předlohou. Konkrétně se zde objeví srovnání *Malého prince* od Antoina de Saint-Exupéryho⁸⁵ s adaptací od Joanna Sfara⁸⁶, dále srovnání Kafkovy *Proměny*⁸⁷ s komiksovou *Proměnou* od Petera Kupera⁸⁸ (zmíníme ale také další komiksovou verzi, a to adaptaci od Václava Gatarika⁸⁹) a jako třetí v pořadí zde uvedeme srovnání *Krakatitu* od Karla Čapka⁹⁰ s komiksovou adaptací od Jana Bažanta.⁹¹

⁸⁵ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Praha: Dobrovský, 2014. 94 s., ISBN 978-80-7390-220-9.

⁸⁶ SFAR, Joann. *Malý princ*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9.

⁸⁷ KAFKA, Franz. *Proměna*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 119 s. ISBN 80-7021-774-X.

⁸⁸ KUPER, Peter. *Proměna*. Praha: Netopejř, 2004. 77 s. ISBN 80-86096-74-2.

⁸⁹ GATARIK, Václav. *Proměna*. Vyd. v komiksovém zpracování 1. Praha: Garamond, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7407-064-8.

⁹⁰ ČAPEK, Karel. *Krakatit*. Praha: Fragment, 2010. 272 s.

⁹¹ BAŽANT, Jan. *Krakatit*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2009. 52 s.

3.3 PROMĚNA

*Proměna*⁹², jejímž autorem je Franz Kafka, líčí příběh obchodního cestující, který se kvůli své přeměně v odporného brouka stává přítěží pro své okolí. Obsahuje pro Kafku typické prvky, tedy absurditu (jako čtenáři netušíme proč se Řehoř [tj, hlavní postava] proměnil v brouka a nechápeme důvod a smysl jeho přeměny), pocit bezvýchodnosti, či tragikomické momenty. U této knihy se nabízí velké množství různých interpretací, kdy je velmi těžké určit, co vlastně ona proměna znamená.

Stanley Corngold, profesor německé literatury na univerzitě v Princetonu, ve své publikaci *The Commentator's Despair*⁹³ (Komentátorova beznaděj) uvedl asi sto třicet různých možností interpretace díla, například mohla být Řehořova proměna pouze snová, nerealistická vize, absurdní groteska plná nadsázky a humoru, kde má být proměna hlavního hrdiny ve hmyz zdrojem pobavení, nebo zobrazení osamělosti a bezradnosti před vlastním údělem.

Poprvé *Proměna* vyšla časopisecky roku 1915, knižně o rok později. Podle serveru cbdb.cz je u českých čtenářů sto třicátou nejoblíbenější knihou⁹⁴ (údaj platný k 16. 6. 2017).

⁹² KAFKA, Franz. *Proměna*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 119 s. ISBN 80-7021-774-X.

⁹³ CORNGOLD, Stanley. *The commentators' despair: the interpretation of Kafka's Metamorphosis*. Port Washington, N.Y.: Kennikat Press, 1973. ISBN 9780804690171.

⁹⁴ Žebříček nejoblíbenějších knih. [CBDB.cz](http://cbdb.cz). *Vaše databáze knih - knižní databáze. CBDB.cz* [online]. [cit. 16.06.2017]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/zebricek-nejoblibenejsi-knihy&2>

3.3.1 ANALÝZA ADAPTACE

S ohledem na množství možných interpretací Kafkova díla, se (jistě nelehkého) úkolu dát příběhu grafickou podobu, tak aby důvěrně zachytila čtenářovy pocity, ujali rovnou dva komiksoví autoři. Čtenářům tedy jsou k dispozici hned dvě verze komiksových adaptací *Proměny*. Tou první je komiksová *Proměna*⁹⁵ od Petera Kuperu z roku 2004, kterou se zde pokusíme analyzovat, a druhá od Václava Gatarika, vydaná v roce 2009⁹⁶. (Bereme-li v úvahu pouze adaptace, které vyšly u nás. Dále existuje ještě komiksová verze od Roberta Crumba, která zatím v Čechách nevyšla.)

Pro tuto práci byla záměrně vybrána první z adaptací. Kromě *Proměny* zpracoval Peter Kuper, na rozdíl od Václava Gatarika, u kterého je *Proměna* komiksovou prvotinou, také řadu dalších Kafkových povídek (*Give it up!: and other short stories*⁹⁷).⁹⁸

Adaptace je dělena na tři části. Jak ve své práci zmiňuje například Jana Štukhejlová, obrazová složka komiksu je provedena technikou tzv. scratchboardu, který připomíná dřevoryt. Je tak kladen důraz na tvrdé kontrasty.⁹⁹ Barvy se v komiksu vůbec nevyskytují. Ačkoliv je komiks vyveden pouze černobíle (nebo snad právě díky tomu), dýchá z něho „kafkovská“ atmosféra a je tím ještě více umocněna. Oproti tomu u Gatarikovy adaptace můžeme najít několik celostránkových barevných výjevů či některé panely zobrazující situaci která v pretextu chybí a autor si ji přimyslel. Kromě toho mají Kuperovy postavy výraznou expresivitu. Objevuje se zde více odkazů na absurditu a nereálnost. Gatarikova verze působí reálněji a samozřejmě, jako by bylo zcela běžné, měnit se v brouka. Gatarikovo zpracování je volnější a domýšlí si zde své vlastní scény či postavy – komiksově adaptace většinou původní dílo zjednodušují, Gatarik ovšem dělá pravý opak a příběh zbytečně zamotává a dělá ho složitějším. Často tak Gatarik odpoutává čtenářovu pozornost od hlavní dějové linie. Kuperova adaptace je literární předloze více věrná.

⁹⁵ KUPER, Peter. *Proměna*. Praha: Netopejr, 2004. 77 s. ISBN 80-86096-74-2.

⁹⁶ GATARIK, Václav. *Proměna*. Vyd. v komiksovém zpracování 1. Praha: Garamond, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7407-064-8.

⁹⁷ KUPER, Peter. *Give it up!: and other short stories*. New York: NBM Comics Lit, c1995. ISBN 1561631256.

⁹⁸ KUPER, Peter. Comics and Books. Peter Kuper. *Illustration* [online]. Dostupné

z: <http://www.peterkuper.com/comix/comix.html>

⁹⁹ ŠTUKHEJLOVÁ, Jana. *Problematika komiksových adaptací literárních děl se zaměřením na českou literaturu*. Brno, 2012. Bakalářská diplomová práce. Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Dagmar Koudelková., s. 23. Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/361436/ff_b/?lang=cs

U Kupera samozřejmě musíme počítat s tím, že textová složka je do komiksu přenesena s částečnou redukcí. I přesto je zde ale ponechané velké množství původního textu, většina pasáží původní text přímo cituje. Vypravěč zde pak dostává k dispozici prostor v samostatném panelu, který je oproti ostatním panelům invertován – je pouze černý a do něj je citovaná vypravěčova řeč zapsána písmem bílé barvy (obrázek č. 1) nebo jsou jeho promluvy ve stejném duchu vepsány do různých předmětů (obrázek č. 2). Kuper se od původního textu odchyluje pouze výjimečně a tyto odchylky celkové vyznění nijak nenarušují a jsou zanedbatelné.

Charaktery postav Kuper vyzdvihl různými typy písem v promluvových bublinách. Není zde pro komiks obvyklý font, který působí, jako by byl ručně psaný. Každá postava má ve svých promluvách své charakteristické písmo, které o ní určitým způsobem vypovídá a podvědomě nutí čtenáře, aby si o postavách udělal takovou představu, jakou má sám autor – například u postavy tatínka nemá čtenář moc prostoru myslet si, že Řehořův otec je milý člověk (což zrovna u této postavy můžeme ale také připsat typické univerzální grimase vzteku, kterou v celém komiksu téměř nemění). Řehořovy promluvy jsou psány rozklepaným písmem, čímž je zdůrazněno, že Řehoř není člověk, ale jiná (neobvyklá) bytost – je tudíž odlišný, a navíc mu není rozumět (obrázek č. 3). Stejně tak je i sám Řehoř zprvu vypodobněn s ostrými konturami, ale postupem času jsou jeho obrysy stále roztřesenější. Takto Kuper graficky zobrazuje Řehořovo chřadnutí, které je popisováno v knize.

Způsob, jakým jednotlivé postavy promlouvají, je ještě umocněn podobou řečových bublin. Řehořovy promluvové bubliny jsou rozklepané a roztřesené, stejně tak jako písmo, kterým promlouvá. Roztřesené bubliny obvykle značí snovost či myšlenky. V tomto komiksu to kromě zdůraznění faktu, že okolí Řehořově řeči nerozumí, vyzdvihuje také absurditu proměny v brouka, či jakousi nadpřirozenost nebo neobvyklost (obrázek č. 3). Pouze když Řehoř přemýšlí, jeho písmo přestává být roztřesené, bubliny ale nikoliv (obrázek č. 4). *Jeho slovům [...] sice nerozuměli, ačkoli jemu připadala dost jasná [...]*¹⁰⁰ Promluvové bubliny Řehořovy maminky můžeme označit za „elegantní“, jsou orámované čarou, která je místy elegantně zakroucená. Řeč maminky působí jemně, je to řeč dámy. Tato skutečnost je značena tak, že maminčiny promluvy jsou psány kurzívou (obrázek č. 5). V momentě, kdy maminka znervózní nebo křičí, je její řeč

¹⁰⁰ KAFKA, Franz. *Proměna*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 119 s. ISBN 80-7021-774-X., s. 29.

zdůrazněna tučným písmem (obrázek č. 6) či verzálkami (obrázek č. 7), kurzíva není opuštěna ani zde. Promluvy Řehořova tatínka jsou nejčastěji psané tučným písmem a bubliny jeho promluv jsou zevnitř zubatě orámovány, což poukazuje na tatínkův téměř permanentní hněv a vztek (obrázek č. 8). Tato podoba jeho promluv mu ale zůstává například i na konci příběhu, kdy už je úplně klidný. Řeč ostatních postav je taktéž odlišena. Díky tomu můžeme dobře rozeznat i to, kdo právě promlouvá v momentě, kdy vidíme pouze tyto bubliny a Řehoře, který jim ukrytý ve svém pokoji naslouchá (například bubliny, které prostupují skrze zavřené dveře, viz obrázek č. 9).

Nacházíme zde také nemalé množství pro komiks typické onomatopoeie (obrázek č. 10), která ale může na čtenáře působit rušivě. Adaptace je, jak už bylo řečeno výše, své literární předloze značně věrná. Nesnaží se od původního textu nijak odchylovat nebo ho nějakým způsobem měnit či doplňovat. Děj příběhu tu zůstává stejný jako v pretextu, objevují se zde stejné vedlejší postavy a žádná z nich není vypuštěna. Vypravěč se zde objevuje tak často, jak jen je to možné a dokresluje konkrétní situace. Není mu však věnována žádná postava (jako například v komiksu *Malý princ*, kdy vypravěč v příběhu přímo vystupuje), vidíme pouze jeho slova (tím lze například odlišit ich a er-formu). To také přidává jisté „magičnosti“ příběhu – „slyšíme“ (zde spíše vidíme) hlas, ale nevíme, kdo za ním stojí.

Pro porovnání literárního díla a komiksové adaptace zde uvádím část textu a shodnou část v adaptaci:

Když si to všechno v největším spěchu rozvažoval a nemohl se odhodlat vylézt z postele - budík právě odbíjel tři čtvrti na sedm -, ozvalo se opatrné zaklepání na dveře v hlavách postele. "Řehoři," zavolal hlas - byla to matka - "je tři čtvrti na sedm. Nechtěls odjet?" Ten něžný hlas! Řehoř se zděsil, když uslyšel hlas, jímž odpověděl, nepochybně svůj dřívější hlas, do něhož se však jakoby zedola mísilo jakési nepotlačitelné, bolestné pipání, které jedině první okamžik ponechávalo slovům zřetelnost, natolik však rozrušilo jejich doznění, že člověk nevěděl, jestli dobře slyší. Řehoř chtěl obšírně odpovědět a všechno vysvětlit, za těchto okolností se však omezil na pouhé: "Ano, ano, děkuji maminko, už vstávám." Skrz dřevěné dveře nebylo asi venku znát změnu v Řehořově hlase, neboť matka se tím prohlášením uspokojila a odšourala se pryč. Ale krátká rozmluva upozornila

ostatní členy rodiny, že Řehoř je proti očekávání ještě doma, a už klepal na jedny z postranních dveří otec, slabě, ale zato pěstí. "Řehoři, Řehoři," volal, "copak je?"¹⁰¹

Tato ukázka je v komiksově adaptaci zobrazena v sedmi panelech. Na prvním panelu vidíme budík, okolo něho jsou černé a bílé čáry, do kterých je vepsán text vypravěče. Uprostřed budíku jsou místo hodinových ručiček čtyři muži, kteří „utíkají“. Tato scéna vypadá absurdně a působí jako halucinace. Na druhém panelu už Řehoř slyší matčino volání („Řehoři“) a na třetím panelu vidíme Řehořovu maminku, jak klepe na dveře pokoje a pokračuje v promluvě k Řehořovi (zde se maminka řekla drží původního textu). Ve čtvrtém panelu se jí pak Řehoř snaží odpovědět. Pátý a šestý panel je věnován vypravěči a na sedmém panelu jsou Řehořovy rodiče, kteří se snaží Řehoře přimět vstát.

Pro lepší přehlednost vkládám obrázky panelů pro srovnání s textem rovnou sem.

¹⁰¹ KAFKA, Franz. *Proměna*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 119 s. ISBN 80-7021-774-X., s. 5.

3.3.2 VYUŽITÍ V PRAXI

Právě kvůli věrnosti původnímu dílu a nepříliš zredukovanému textu byla tato adaptace vybrána jako vhodná pro praktické využití v hodinách literární výchovy na střední škole. Studentům byla dána k dispozici naskenovaná jako dokument ve formátu pdf. Ti měli za úkol (stejně jako komiks *Malý princ a Krakatit*) tuto komiksovou adaptaci přečíst a posléze v hodině zhodnotit a debatovat o ní.

Ne všichni studenti však pochopitelně projevíli zájem zapojit se, a někteří komiks nepřečetli. Tuto pasivitu příkládám primárně jejich věku a s tím spojenému nezájmu udělat cokoliv „navíc“, případně nedostatku času. Sekundárně pak názorům, které se mimo diskuzi objevily také v dotazníku, který po skončení projektu studenti vyplňovali, a to těm postojům, že upřednostňují knihy a komiks nelze s knihou vůbec srovnávat, proto nemají zájem takovouto adaptaci číst.

Ti, kteří se četbě komiksu věnovali, ale naopak uváděli, že byli velmi mile překvapeni a často také pro porovnání sáhli i po knižní předloze samotné (pokud se s ní dříve nesetkali). V následné diskuzi pak projevíli o komiksové adaptaci velký zájem. U *Proměny* měla již většina studentů předchozí zkušenost s pretextem, a tak mohla dobře porovnat svůj čtenářský pocit z obou knih. *Proměna* jim připadala s pomocí komiksu srozumitelnější a lépe se v ní zorientovali. Zmiňovali také například fakt, že první stránky knihy neupoutávají jejich pozornost, připadají jim zdlouhavé a nic neříkající. Řada z nich podotýkala, že pokud je kniha během několika prvních stran nezaujme, dále ji nečtou. Naopak u komiksu jsou hned přímo vhozeni do grafického zpracování příběhu, a tak se nemusejí nijak namáhat s představováním si, co se asi děje, ale je jim to pomocí obrázků „naservírováno rovnou pod nos.“ Obrázky okamžitě upoutají jejich pozornost a příběh jim tak připadá přehlednější a méně složitý.

Na základě tohoto zkoumání si dovoluji tvrdit, že komiksová adaptace *Proměny* může být použita v hodinách literární výchovy jako prostředek k lepší orientaci a pochopení textu. Komiks však musí být studentům předkládán v souvislosti s původním literárním dílem, nikoli jako samostatné dílo vhodné k úplnému nahrazení četby. Pokud se student seznámí nejdříve s knihou, může si s pomocí komiksu své dojmy lépe utřídit. Pokud se setká nejdříve s komiksem a pak až se samotnou knihou, může si ve chvíli, kdy je pro něj text knihy příliš složitý, lépe vizualizovat, o co vlastně jde. Na druhou stranu

může být komiksem jeho vnímání a pojetí knihy značně ovlivněno. To potvrzuje Michal Jareš: *místy [...] vizualizací odchází nálada, již jsme měli vytvořit a číst sami.*¹⁰² Tento Jarešův výrok by mohl být v širším slova smyslu použit v souvislosti s jakoukoli vizuální adaptací literární předlohy, a podpořil by tak mnohé kritiky komiksu, kteří hovoří o ochuzování čtenáře.¹⁰³

Bohužel je výuka českého jazyka a literatury na středních školách značně limitována a literatura tu dostává jen minimální prostor. Je zde značná omezenost v tom, co je po studentovi požadováno a co se od něj očekává. Lenka Nováková ve své práci zmiňuje, že *žák by měl v literární výchově být schopen tvořivě pracovat s textem – hodnotit jazyk, styl, postoje autora, atd. a také jej s využitím vhodných jazykových prostředků interpretovat. Důležitá je také práce s textem na úrovni získávání a třídění informací.*¹⁰⁴ Hranice jsou povětšinou nastaveny tak, aby student dokázal převyprávět děj knihy, uměl se orientovat v předloženém úryvku a říci, co mu předcházelo či následovalo. Dále aby dokázal poznat, zda je příběh vyprávěn v ich nebo er-formě, charakterizovat hlavní postavy a odlišit, jestli je příběh vyprávěn chronologicky či retrospektivně. Jelikož po přečtení komiksu byli studenti během diskuze schopni tyto základní otázky zodpovědět, považují komiksovou adaptaci pro použití ve výuce jako učební pomůcku za vhodné.

Použití komiksově adaptace *Proměny* hodnotili studenti kladně, a chápali ho jako přínos pro klasickou metodu výuky.

¹⁰²JAREŠ, Michal. „A vůbec tenhle brouk“: Pokusy o komiksově ztvárnění Kafkovy Proměny. In *Česká literatura v intermedialní perspektivě: IV. kongres světové literárněvědné bohemistiky Jiná česká literatura: [Praha, 28. 6. - 3. 7. 2010]*. Stanislava Fedrová (ed.). 1. vyd. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR. 2010. s. 101.

¹⁰³ŠTUKHEJLOVÁ, Jana. *Problematika komiksových adaptací literárních děl se zaměřením na českou literaturu*. Brno, 2012. Bakalářská diplomová práce. Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Dagmar Koudelková., s. 23. Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/361436/ff_b/?lang=cs

¹⁰⁴NOVÁKOVÁ, Lenka. *Využití komiksových zpracování literárních textů ve výuce literární výchovy na 2. st. ZŠ*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D., s. 11. Online dostupné z: <http://www.culturenet.cz/aktuality/l-novakova-vyuziti-komiksovych-zpracovani-literarnich-textu-ve-vyuce-literarni-vychovy-na-2-s-zs/n:13622/>

3.4 MALÝ PRINC

Kniha *Malý princ* od francouzského prozaika Antoina de Saint-Exupéryho byla poprvé vydána v Americe v roce 1943. Jde o příběh Malého prince, popisuje cestu z malé planety až na planetu Zemi, převyprávěný pilotem, který prince poznal, když havaroval v poušti. Je zde vyzvednuta hodnota přátelství a zamyšlení nad různými lidskými povahami. Setkáváme se tu s bravurním vylíčením nešvarů moderního světa, například s materialismem či se zbytečným závoděním s časem. Malý princ, který na svět pohlíží dětskýma očima, spatřuje smysl v úplně jiných věcech, především v lásce a přátelství.

Příběh Malého prince byl přeložen do více než dvou set šedesáti jazyků (tím je kniha o malém princovi nejpřekládanější francouzskou knihou a druhou nejpřekládanější knihou světa hned po *Bibli*) a je jednou z celosvětově nejprodávanějších knih. K roku 2012 bylo prodáno více než sto čtyřicet milionů výtisků, ročně se prodají zhruba dva miliony.¹⁰⁵ Kniha byla také několikrát zfilmována (poslední filmová adaptace je z roku 2015). Na serveru cbdb.cz je *Malý princ* podle čtenářů celkově nejoblíbenější knihou¹⁰⁶ (údaj platný k 16. 6. 2017).

¹⁰⁵ 'Little Prince' discovery offers new insight into classic book - News - The Times-Tribune. *Scranton news, sports, obituaries, and shopping. thetimes-tribune.com. The Times-Tribune* [online]. Copyright ©2017 The Scranton Times [cit. 16.06.2017]. Dostupné z: <http://thetimes-tribune.com/news/little-prince-discovery-offers-new-insight-into-classic-book-1.1310195>

¹⁰⁶ Žebříček nejoblíbenějších knih. *CBDB.cz. Vaše databáze knih - knižní databáze. CBDB.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/zebricek-nejoblibenejsi-knihy>

3.4.1 ANALÝZA ADAPTACE

Komiksová adaptace od Joanna Sfara vyšla v roce 2009. Sfarovu adaptaci lze bez pochyb označit za adaptaci věrnou své literární předloze. Autor se v ní přesně drží pretextu a nesnaží se přinášet nic nového. Pouze z vypravěče zde tvoří postavu, která v ději přímo figuruje. K této postavě pak přidává ještě personifikovaný oblak cigaretového kouře, jehož tvar by se dal připodobnit k později se objevujícímu motivu hroznýše (obrázek č. 11). I tady se Sfar drží Exupéryho předlohy, konkrétně Exupéryho ilustrací, viz obrázek (obrázek č. 12). S tímto kouřem vypravěč/pilot rozmlouvá. Autor tak nahrazuje rozmluvy s dospělými, které vypravěč zmiňuje v knize (obrázek č. 13, srov. původní text: *Ukázal jsem své veledílo dospělým a ptal jsem se jich, nahání-li jim má kresba strach.*). Co se týče textové složky, Sfar samozřejmě musí text redukovat. K tomu zde však dochází minimálně. I obsáhlejší text dokáže autor transformovat do krátkého dialogu v bublinách tak, aby neztratil nic ze svého významu a působil plnohodnotně. Pořadí, ve kterém princ potkává jednotlivé osoby či zvířata, zde zůstává stejné. Vynechán je v adaptaci příběhu pouze Výhybkář. Milena Šubrtová toto v článku na stránkách iLiteratura.cz potvrzuje a popisuje komiksovou verzi takto: *Joann Sfar proniknul do poetiky Saint-Exupéryho Malého prince a přetlumočil ji svým vlastním způsobem tak, že pohádkový příběh neochudil o žádný z jeho mnoha významů.*¹⁰⁷

V obrazové složce se Sfar Exupéryho ilustrací v knižní předloze příliš nadržuje. Malému princovi dává jinou podobu nežli Exupéry. V komiksově adaptaci chybí malému princovi plášť a pro něj typické oblečení. To Sfar nahrazuje něčím, co by se dalo přirovnat k zelenému pyžamu. Malý princ tak spíše než jako princ vypadá jako úplně obyčejný malý chlapec. Sfarův princ má velkou hlavu a velké, neustále do široka otevřené oči. Toto vyobrazení princových očí podtrhuje dětskou zvědavost. Stejně jako Exupéryho princ má i Sfarův princ světlé vlasy a rozevlátou šálu (srovnání podoby Malého prince na obrázcích č. 14 a č. 15). Navzdory vlastnímu pojetí kresby ale Sfar zachovává podobu ikonických kreseb, jako je hroznýš pojídající slona (obrázek č. 16 a č. 17) nebo beránek

¹⁰⁷ Sfar, Joann: Malý princ - iLiteratura.cz. *iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz* [online]. Copyright © Milena Šubrtová [cit. 16.06.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/25557/sfar-joann-maly-princ>

v krabici (obrázek č. 18 a č. 19). Kontury kreseb jsou rozechvělé. To, společně s princovým oděvem, podtrhuje *permanentní přítomnost snů a přeludů*.¹⁰⁸

Text v bublinách většinou přesně kopíruje původní text. Kromě již zmíněných pasáží, které Sfar vypouští a nahrazuje vlastní zkrácenou verzí. *I text je velmi loajální kopií originálu, jen se zkrátka vyboulil do bublin*.¹⁰⁹ Jako příklad zde uvádím část příběhu ze strany 39 v Exupéryho knize, kde princ přilétá na první planetu a setkává se s králem:

Žil v oblasti asteroidů 325, 326, 327, 328 a 330. Nejdříve se tedy vypravila na ně, aby tam hledal nějakou práci a poučení.

*Na prvním bydlel král. Oblečen v purpur a hermelín, seděl na velmi prostém majestátním trůně. „Ale hled’me, poddaný.“ Zvolal král, když uviděl malého prince. A malý princ se ptal sám sebe: Jak mě může znát, když mě ještě nikdy neviděl? Nevěděl, že králové vidí svět velice zjednodušen. Všichni lidé jsou pro ně poddaní.*¹¹⁰

Tuto scénu můžeme v komiksově adaptaci vidět na jedné straně, tedy v šesti panelech. V prvních pěti panelech se autor drží původního textu v knize. V posledním panelu pak text lehce redukuje a transformuje do jiné podoby. Obsah a význam však stále zůstává stejný.

¹⁰⁸ Malý princ v komiksu - LaCultura.cz. *LaCultura.cz - kulturní dění jinak* [online]. [cit. 16.06.2017]. Dostupné z: <http://www.lacultura.cz/2009/09/maly-princ-v-komiksu/>

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. Malý princ. Praha: Dobrovský, 2014. 94 s., ISBN 978-80-7390-220-9., s. 39.

Opět pro lepší orientaci vkládám obrázek pro srovnání rovnou za zmíněný text.

Promluvvé bubliny postav nemají pevné rovné kontury, ale jsou kresleny ve stejném stylu jako obrázky samotné. Text v nich je psán ručně. V některých částech knihy není použit žádný text a atmosféra je zde vykreslena pouze v obrazech. Onomatopoeia se zde nevyskytuje. Sfar v rozvržení stránek nijak neexperimentuje a pravidelným opakováním šesti panelů na stránku (viz. dříve – ukázka strany pro srovnání s původním textem) zachovává příběhu jednoduchý ráz.

3.4.2 VYUŽITÍ V PRAXI

Stejně jako u *Proměny* zde tedy můžeme hovořit o věrné adaptaci (možná i o něco věrnější nežli tomu bylo u *Proměny*). Proto byla tato komiksová adaptace *Malého prince* také zařazena do zkoumání praktického využití komiksových adaptací v hodinách literární výchovy na střední škole.

Postup zjišťování názorů studentů zde probíhal obdobně jako u předchozího díla. Studentům byla komiksová adaptace poskytnutá ve formátu pdf. Studenti pak (stejně jako v předchozí hodině) tuto adaptaci hodnotili a debatovali o ní. Stejně jako u Kafkovy *Proměny* měli i tentokrát studenti (většinou) již předchozí čtenářskou zkušenost s původní knihou od Exupéryho. Během diskuze uváděli, že pokud by se na to vysloveně nezaměřili, nepřípadala by jim komiksová adaptace (kromě zpracování) od původní knihy nijak rozdílná. Adaptace pro ně byla jasná, přehledná a podle jejich názorů na ně atmosféra působila stejně jako u *Malého prince* od Exupéryho. Vytýkali pouze způsob ilustrace, ve které se Malý princ od toho původního vzhledově dost liší. Mimo to vytýkali také málo graficky zdůrazněné ikonické kresby hroznýše požírajícího slona a beránka v krabici.

Podle nastavených požadavků výuky byli studenti schopni převyprávět děj, orientovali se v předložených úryvcích z *Malého prince* od Exupéryho a uměli je správně zařadit do kontextu. Dokázali rozeznat, kdy jde o chronologické vyprávění a kdy se v příběhu objevuje retrospektiva. Na základě toho považují i tuto adaptaci za vhodnou pomůcku při hodinách literární výchovy.

Použití komiksové adaptace *Malý princ* hodnotili studenti kladně, ovšem s přihlédnutím k přehlednosti a relativní „jednoduchosti“ původní knihy, ho nepovažovali za nezbytně nutné. Použití této adaptace chápali pouze jako oživení výuky.

3.5 KRAKATIT

Kniha *Krakatit* poprvé vyšla v roce 1924. Román vznikl v době hrozby války a upozorňuje na nebezpečí zneužití vědy pro účely války a k získání nadvlády nad světem. Čapek zde staví sobecké zájmy lidí, znázorněné snahou o ovládnutí světa prostřednictvím Krakatitu, do kontrastu s osobní odpovědností jedince (vynálezce) za svůj objev. Příběh se odehrává na pomezí snu a reality a často není zřetelné, o kterou rovinu se v daném momentě jedná.

Kromě komiksové adaptace byl Čapkův *Krakatit* také inspirací pro filmovou tvorbu. Do filmové podoby byl zpracován podle scénáře Otakara Vávry v roce 1948 a později, roku 1980, byl námět zpracován stejným režisérem znovu pod názvem *Temné slunce*.

3.5.1 ANALÝZA ADAPTACE

Komiksová adaptace *Krakatitu* byla dosud zpracována pouze Janem Bažantem. Tato adaptace byla vydána v roce 2009. Jan Bažant zde svými ilustracemi bravurně vystihuje ponurou atmosféru Čapkova díla. Využívá zde pouze černobílou kresbu, do které ale tu a tam vnáší i barvu červenou. Tou vykresluje některé předměty a s její pomocí podtrhuje například i důležité maličkosti. Červeně také zvýrazňuje například emoce. Mnohem více ji však používá i pro (v příběhu ne příliš podstatné věci), pro které je červená barva typická, jako například pro červené víno, červené světlo na semaforu, krev, zapálenou cigaretu a podobně. Červené barvě zde můžeme tedy přikládat spíše umělecký záměr než významovou hodnotu.

Bažantovy postavy jsou zde vykresleny daleko realističtěji, než tomu bylo u předchozích (výše uvedených) komiksových adaptací, navíc mají velmi výraznou mimiku. Komiks působí, jako by byl v neustálém pohybu, a to nejen díky zmíněné mimice postav, ale také rozvržením stránky, kdy Bažant některé z panelů vůbec neohraničuje a další panely jimi často nechává prostupovat. Panely neskládá lineárně za sebe (obrázek č. 20). Snaží se tak o co největší využití prostoru. Tím příběh působí chaoticky, což ale do značné míry odpovídá literární předloze, kde se, jak bylo uvedeno výše, prolíná snová linie se skutečností. I přesto je v komiksu chaosu přespříliš a příběh tak působí nepřehledně.

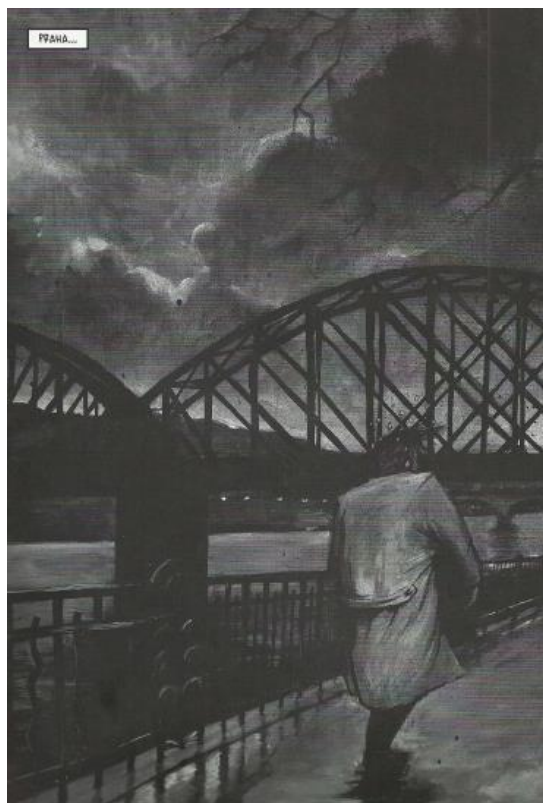
Komiksovou adaptaci bych však neoznačovala jako věrnou své literární předloze. Bažant původní předlohu zjednodušuje, text výrazně redukuje a některé pasáže pretextu úplně vypouští, čímž také v komiksu vytváří jiné souvislosti. Text vypravěče zde úplně chybí a je nahrazen pouze němými obrazovými panely, jako příklad zde uvádím hned první odstavec pretextu v porovnání s prvními panely komiksově adaptace:

[...] *Prokop si razí cestu po nábřeží. Mrazí ho a čelo má zvlhlé potem slabosti; chtěl by si sednout tady na té mokré lavičce, ale bojí se strážníků. Zdá se mu, že se motá; ano, u Staroměstských mlýnů se mu někdo vyhnul obloukem jako opilému. Nyní tedy vynakládá veškeru sílu, aby šel rovně. Ted', ted' jde proti němu člověk, má klobouk do očí a vyhrnutý límec. Prokop zatíná zuby, vraští čelo, napíná všechny svaly, aby bezvadně přešel [...] a celý svět se s ním pojednou zatočí; náhle vidí zblízka, zblizoučka pár pronikavých očí, jak se do něho vpíchly, naráží na něčí rameno, vypraví ze sebe cosi jako*

“promiňte” a vzdaluje se s křečovitou důstojností. Po několika krocích se zastaví a ohlédne; ten člověk stojí a dívá se upřeně za ním. Prokop se sebere a odchází trochu rychleji; ale nedá mu to, musí se znovu ohlédnout; a vida, ten člověk ještě pořád stojí a dívá se za ním, dokonce samou pozorností vysunul z límce hlavu jako želva. [...] A Prokop se v nesnesitelné hrůze dal na útěk. Svět se s ním opět zatočil. Těžce oddychuje, jektaje zuby opřel se o strom a zavřel oči. Bylo mu strašně špatně [...]. Když otevřel oči, viděl těsně před sebou člověka s vyhrnutým límcem. “Nejste vy inženýr Prokop?” ptal se člověk, patrně už poněkolikáté.¹¹¹

V komiksově adaptaci je tato pasáž vtěsněna jen do čtyř panelů. Na prvním panelu, který je vyobrazený přes celou stránku, vidíme pouze postavu muže, který je k nám otočen zády. Nedaleko je vidět most přes řeku. Rámeček v levém horním rohu přibližuje, že příběh se odehrává v Praze. V následujících dvou panelech dochází ke střetu první (dosud nepojmenované) osoby a druhou osobou. Ve čtvrtém panelu postavy už rovnou promlouvají. Text vypravěče, který promlouvám postav předchází, je zde velmi zredukován a převeden pouze do obrazové podoby, většinu však autor vypouští.

Zde znovu pro lepší orientaci vkládám obrázek přímo pod text.

¹¹¹ ČAPEK, Karel. *Krakatit*. Praha: Fragment, 2010. 272 s., s. 3.

Promluvvé bubliny postav jsou všechny stejně pravidelně orámované, text v nich je psaný stejným písmem, které vypadá jako ručně psané. Myšlenky jsou odlišeny pouze obláčky, které vedou k řečovým bublinám (obrázek č. 21).

3.5.2 VYUŽITÍ V PRAXI

V závislosti na analýze komiksu tedy adaptaci nelze označit za věrnou knižní předloze. Přesto byla tato verze *Krakatitu* zařazena do praktického zkoumání a studentům byla předložena k přečtení. V hodině o ní pak studenti opět diskutovali. Zde mělo jen minimum studentů předchozí čtenářskou zkušenost s *Krakatitem* od Karla Čapka. Během diskuze zmiňovali studenti především nejasnost a nepřehlednost komiksu. Ti, kteří již předchozí zkušenost s Čapkovým *Krakatitem* měli, uváděli, že jim příběh v komiksu připadal nepřesný a od knihy značně rozdílný.

Studenti byli během diskuze schopni převyprávět děj příběhu pouze okrajově, v předložených úryvcích z knihy *Krakatit* se spíše neorientovali, i když většinou správně zařadili úryvek do kontextu díla. Při rozhodování, zda je příběh vyprávěn v er-formě či ich-formě, uvedli, že neví, jelikož v komiksu to není jasně patrné (chybí zde onen text vypravěče). Použití této adaptace hodnotili studenti spíše záporně. Z reakcí studentů je zřejmé, že tato adaptace je jako pomůcka pro výuku literární výchovy spíše nevhodná.

3.6 DOTAZNÍK

Dotazník (příloha č. 1) vyplnilo celkem 43 studentů, z toho 22 dívek a 21 chlapců. Dotazovaní byli studenti předposledních ročníků na gymnáziu, tedy třetího ročníku čtyřletého studia a sedmého ročníku osmiletého studia, ve věku mezi 17 a 19 lety. V odpovědích obou dotazovaných tříd byly značné rozdíly. Zatímco studenti osmiletého oboru, kteří i při hodinách působili velmi inteligentně, přistupovali k tomuto projektu velmi zodpovědně a s nadšením, studenti čtyřletého oboru ho brali spíše jako otravnou školní povinnost. Přesto však dotazníky vyplňovali svědomitě. Pro představu jsem do příloh přidala několik náhodně vybraných dotazníků (přílohy č. 2 – 17).

Dvě z otázek se týkaly toho, jak moc a co vlastně studenti čtou. Polovina studentů odpověděla, že čte jen to, co je zajímavá a druhá polovina kromě vlastní četby čas od času zabrousí také do povinné literatury. Ze 43 studentů dva odpověděli, že nečtou vůbec. Dotazovaní žáci osmiletého studia přečtou ročně průměrně 10,65 knihy, při čemž rozdíl v průměru přečtených knih u dívek byl v porovnání s chlapci zanedbatelný. Mezi chlapci a dívkami na čtyřletém oboru byl průměrný počet přečtených knih výrazně rozdílný – dívky zde v průměru přečtou 12,2 knih, zatímco chlapci pouze necelé tři knihy ročně. V jednom případě se zde objevila také studentka, která uvedla, že za rok přečte 90 knih. Toto číslo jsem do průměru nezahrnovala, jelikož by průměr značně zkreslilo.

Ze všech 43 studentů přečetlo alespoň jednu z předložených komiksových adaptací 16 dívek a 17 chlapců. Deset studentů uvedlo, že tyto komiksy nečetli. Někteří studenti čtení komiksů striktně odmítali. Argumentovali tím, že kniha je pro ně nenahraditelná a komiks je nezajímavá a nelíbí se jim. Zároveň ale přiznávali, že se na daný komiks vůbec nepodívali a soudili tedy „podle obalu“. Nezáměr o čtení komiksů se týkal spíše dívek, a to hlavně těch, které uvedly, že přečtou okolo patnácti (a více) knížek ročně.

Komiksově adaptace byly většinou (s výjimkou *Krakatitu*) pro studenty srozumitelné. Dvě třetiny z nich pak uvedly, že se jim kniha čte lépe než komiks, ale že s pomocí komiksu a jeho ilustrací si lépe zapamatují například děj příběhu a ujasní si (nebo lépe pochopí) i jeho hlavní myšlenky. Podle poloviny z dotazovaných studentů by bylo dobré zahrnout komiksově adaptace do běžné výuky, například jako zpestření hodin. Na otázku, zda by zvolili knihu nebo její komiksovou verzi, kdyby měli na výběr, odpověděla opět zhruba polovina oslovených, že by se přiklonila spíše ke komiksu,

a to především z časových důvodů. K této variantě by se přilonili spíše chlapci než dívky. Ty by zůstávaly raději u knihy. Většina studentů osmiletého gymnázia také uvedla, že po přečtení komiksu měla chuť nahlédnout i do původní knihy, kterou předtím nečetli. Někteří pak uváděli, že měli potřebu nahlížet do knihy současně se čtením komiksu. Mezi studenty čtyřletého oboru na stejnou otázku odpověděla kladně asi polovina dotázaných. Devíti z nich by bohatě stačil komiks. 56% studentů by doporučilo komiksovou adaptaci svým kamarádům. Asi 40% dotazovaných si také myslí, že k maturitní zkoušce z literatury by jim stačilo přečíst pouze komiksovou adaptaci knihy. Avšak podle mínění 86% dotazovaných studentů nemohou tyto adaptace původní knihu nikdy zcela nahradit.

Kromě kroužkování odpovědí, dostali studenti v dotazníku také prostor pro vlastní názor. Z jejich odpovědí bylo pro přiblížení několik vybráno:

Otázka: Co se vám v hodinách líbilo?

Odpověď (1): „Měla jsem motivaci číst.“

Odpověď (2): „Zpestření k přípravě na maturitu“

Otázka: Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

Odpověď (1): „Bavilo, bylo to pro mě výhodné, ale kniha je kniha.“

Odpověď (2): „Výhoda – bylo to přečtené rychleji než knihy; už nemusím číst tyto 3 knihy na povinnou četbu.“

Odpověď (3): „Čtení komiksů je rychlejší než čtení knih – nemusí se o tom tolik přemýšlet.“

Výše uvedené výsledky byly pouze shrnutím výsledků získaných z dotazníků. Pro přesnost zde uvedu také konkrétní čísla, která z vyplněných dotazníků vplynula.

Dotazníku se zúčastnilo celkem 43 studentů (z toho 22 dívek a 21 chlapců). Na otázku, jaké knihy upřednostňují (viz příloha č. 1, otázka č. 4), odpovědělo 20 studentů (z toho 13 chlapců a 7 dívek), že čtou pouze knihy, které je zajímají. Dalších 20 studentů

(z toho 5 chlapců a 15 dívek) uvedlo, že čtou povinnou četbu, ale také knihy, které je zajímají. 2 studenti uvedli, že nečtou vůbec nic a jeden dotazník zůstal bez odpovědi.

Předložené komiksy vůbec nečetli 4 chlapci a 6 dívek. Komiksovou verzi *Malého prince* přečetlo celkem 23 studentů (z toho 12 dívek a 11 chlapců). Adaptaci *Proměny* přečetlo 26 studentů (z toho 14 dívek a 12 chlapců). Komiks *Krakatit* přečetlo celkem 23 studentů (z toho 10 dívek a 13 chlapců), viz příloha č. 1, otázka č. 6. Komiks tedy zaujal vždy zhruba stejné množství chlapců i dívek. Pokud bychom porovnali čtenářskou aktivitu obou zmíněných tříd, pak je z dotazníků patrné, že větší zájem o četbu komiksových adaptací měli studenti na osmiletém gymnáziu (*Malého prince* přečetlo 12 studentů, *Proměnu* 16 studentů a *Krakatit* 12 studentů). U čtyřletého oboru byl pak zájem o něco menší (*Malý princ* – 11 studentů, *Proměna* – 10 studentů, *Karaktit* – 11 studentů).

Ze 33 studentů, kteří komiksy četli, uvedlo celkem 25 (z toho 11 dívek a 14 chlapců), že se jim komiksy zdají srozumitelné (viz příloha č. 1, otázka č. 7). Nesrozumitelně pak adaptace působily na 8 studentů (z toho 5 dívek a 3 chlapci).

Na otázku, zde se lépe čte kniha nebo komiks (viz příloha č. 1, otázka č. 9), odpovědělo 30 dotazovaných (z toho 18 dívek a 12 chlapců) ve prospěch knihy. Dalších 11 studentů (z toho 3 dívky a 8 chlapců) preferovalo komiks. 2 dotazníky zůstaly bez odpovědi.

Že komiks nemůže nahradit knihu (viz příloha č. 1, otázka č. 10), si myslí 37 studentů (z toho 19 dívek a 18 chlapců). Knihu by komiksem nahradilo pouze 6 dotazovaných (z toho 3 dívky a 3 chlapci). Zajímavé je, že všech 6 studentů bylo ze třídy čtyřletého oboru gymnázia. Naopak všichni studenti osmiletého oboru gymnázia uvedli, že knihu komiksem nahradit nelze.

Složít maturitní zkoušku z literatury (viz příloha č. 1, otázka č. 11) by podle vlastního mínění po přečtení komiksově adaptace zvládlo 17 studentů (odpovědělo tak 8 dívek a 9 chlapců). Naopak zbylých 26 studentů (12 chlapců a 14 dívek) si to nemyslí.

Kdyby dotazovaní studenti dostali v rámci výuky na výběr (viz příloha č. 1, otázka č. 12), celkem 23 z nich (z toho 15 dívek a 8 chlapců) by se přiklonilo k přečtení knihy a zbylých 20 (z toho 7 dívek a 13 chlapců) by se přiklonilo ke komiksu.

Využití komiksových adaptací ve výuce by uvítalo (viz příloha č. 1, otázka č. 13) 23 z dotazovaných studentů (z toho 9 dívek a 14 chlapců), dalších 20 studentů (z toho 12 dívek a 7 chlapců) by bylo proti. Zde je vidět, že k používání komiksů během výuky literární výchovy, se přiklánějí spíše chlapci.

Po přečtení komiksu by do původní knihy mělo zájem nahlédnout (viz příloha č. 1, otázka č. 14) celkem 28 ze 43 dotázaných (z toho 16 dívek a 12 chlapců) a svým známým by komiksově adaptace doporučilo (viz příloha č. 1, otázka č. 16) 24 studentů (z toho 14 chlapců a 10 dívek).

3.7 SHRNUÍ A ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ

Pro využití komiksových adaptací literárních děl ve výuce literární výchovy je tedy potřeba nejdříve najít vhodné adaptace, které můžeme studentům bez výčitek doporučit, a to takové, které se od literární předlohy příliš neodchylují, ale zároveň nejsou „zbytečné“ – například čtení komiksu *Malý princ* zřejmě studentům zabere mnohem více času než kniha, navíc je kniha tak „jednoduchá“, že již nepotřebuje další, jednodušší varianty.

Pokud studentům předložíme adaptaci, s jejíž pomocí lépe pochopí podstatu původního příběhu, budou mít k literatuře mnohem vřelejší přístup. Vždy je však potřeba studentům připomínat, že knihu nelze komiksem naprosto nahradit. Během praktického zkoumání na gymnáziu jsem došla k závěru, že by bylo mnohem efektivnější číst a přitom rozebírat se studenty komiks přímo v hodině, místo zadávání jim jeho přečtení na doma. K tomu by ale bylo potřeba více času, pro tyto potřeby není klasická 45 minutová hodina příliš vhodná.

Důležitou roli hraje také věk studentů. Jelikož jsem se ve své práci zabývala pouze studenty třetích ročníků střední školy (tj. ve věku mezi sedmnácti a osmnácti lety), nemohu dostatečně dobře posoudit, jestli by nebyla pro tuto výuku vhodnější jiná věková skupina. Samozřejmě se zde nabízí také využití komiksových adaptací v rámci výuky na základních školách. Tato výuka by ovšem musela být pojata úplně jiným způsobem. Zde by již bylo nutné, probírat adaptace přímo v hodinách. To by svou hravou formou mohlo vést k touze žáků přečíst si také knihu.¹¹²

¹¹² Ano, takto to skutečně může fungovat. Před několika lety jsem se to rozhodla vyzkoušet a pravidelně jsem zahrnovala svého mladšího bratra, tou dobou žáka základní školy bez zájmu o literaturu, komiksovými adaptacemi literárních děl. Posléze jsem mu musela opatřit například knihu *Dvacet tisíc mil pod mořem* (VERNE, Jules. *Dvacet tisíc mil pod mořem*. Brno: návrat, 2009. ISBN 978-80-7174-690-4.) od J. Verna, jelikož mu nedalo spát, jak vlastně asi vypadá původní příběh. Můžeme to v podstatě také označit za úspěšný výzkum.

4 ZÁVĚR

Teoretická část této práce byla věnována komiksu jako samostatnému žánru. Podkapitoly této části se věnují komiksové teorii. Jsou zde zmíněny například možné definice komiksu, důležité pojmy nebo také pro komiks typické znaky. Na základě těchto znaků jsme pak komiks charakterizovali. Jednou z podkapitol v teoretické části je také kapitola, která se okrajově zabývá komiksovou historií. V této kapitole byly uvedeny názory některých teoretiků komiksu a došli jsme zde k závěru, že počátky komiksu nacházíme již minimálně před sto padesáti lety, kdy byly v americkém tisku publikovány první komiksové stripy, ačkoliv podle Scotta McClouda lze komiksové prvky najít daleko dříve, například v egyptských malbách. V poslední kapitole jsem pak uvedla pojem „komiksová adaptace“. Komiksovým adaptacím literárních děl jsme se pak, jak napovídá název práce, věnovali v části praktické.

V praktické části jsem uvedla tři komiksové adaptace literárních děl, přesněji adaptaci *Malého prince*, *Proměny* a *Krakatitu*. Tyto komiksové verze jsem analyzovala, porovnávala s jejich předlohami a popsala jejich využití v praxi. Při popisu praktického využití ve výuce literární výchovy jsem se opírala o vlastní výzkum, kdy jsem sama studentům předposledních ročníků na Gymnáziu Pierra de Coubertina v Táboře komiksové adaptace představila a nechala o nich studenty debatovat. Studenti na konci tohoto projektu vyplnili krátký dotazník, jehož výsledky uvádím v závěru praktické části.

Zjistila jsem, že využití komiksových adaptací ve výuce literární výchovy je možné, pokud je ovšem vybraná adaptace věrná předloze. Pokud se od předlohy výrazně liší, je pro využití ve výuce zbytečná a spíše nežádoucí. Studenti mohou díky adaptacím získat jiný pohled na literaturu. Většina dotazovaných studentů to tak také vnímala. Studenti brali komiksové adaptace jako vhodné zpestření hodin. Někteří uvedli, že by si po přečtení komiksu chtěli přečíst také původní knihu a konstatovali, že využití těchto komiksových adaptací by řadu studentů, kteří o literaturu příliš nejeví zájem, mohlo přivést ke čtení. Naopak jsem se ale setkala také s názory, že četba komiksových adaptací je zbytečná, jelikož řada studentů upřednostňuje spíše prožitek ze čtení knih a kniha je pro ně nenahraditelná.

Můžeme říci (či spíše musíme), že kniha (a prožitek z literatury samotné) jako taková nikdy nemůže být nahrazena jakoukoli adaptací, ať už komiksovou, filmovou,

divadelní či jinou. Komiksová adaptace nemůže nahradit knihu, ani nemůže (a snad se to od ní ani neočekává) poskytnout stejnou estetickou zkušenost. Srovnáme-li knihy a komiksy ze čtenářského hlediska, zásadní rozdíl je zde v tom, že při čtení knihy se jako čtenáři stáváme její součástí, kdežto komiks je „orámován“ panely, jež nám svým způsobem brání a neumožňují cítit se součástí příběhu. Komiks nemůžeme ani tak považovat za literaturu, jako spíše za druh umění, v našem případě takový, který si bere za vzor „klasická“ literární díla a dodává jim nový rozměr. Z hlediska věrnosti knižní předloze ale můžeme tvrdit, že pro účely zpestření výuky a přivedení žáků či studentů k četbě, jsou výše zmíněné tituly vhodné. Neobsahují žádné výrazné odchylky od původního díla a studenty dokážou zaujmout natolik, že se v některých případech setkáme i s tím, že student má na základě přečtení komiksové adaptace chuť přečíst i původní dílo. To považuji za plus pro tuto „novou generaci“, která dnes o literaturu nejeví přílišný zájem (soudě podle osobní zkušenosti se studenty během projektu). Ovšem musíme vždy brát na vědomí (a samozřejmě na to klást důraz i před studenty), že se jedná pouze o adaptace, tedy do jisté míry o zjednodušení a *redukci*¹¹³, jak charakterizuje adaptaci Kundera v předmluvě své knihy *Jakub a jeho pán*¹¹⁴.

¹¹³ KUNDERA, Milan. *Jakub a jeho pán: pocta Denisi Diderotovi o třech jednáních*. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 2007. 134 s. ISBN 978-80-7108-283-5., s. 16.

¹¹⁴ KUNDERA, Milan. *Jakub a jeho pán: pocta Denisi Diderotovi o třech jednáních*. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 2007. 134 s. ISBN 978-80-7108-283-5.

Seznam použité literatury

Primární literatura

BAŽANT, Jan. *Krakatit*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2009. 52 s.

ČAPEK, Karel. *Krakatit*. Praha: Fragment, 2010. 272 s.

GATARIK, Václav. *Proměna*. Vyd. v komiksovém zpracování 1. Praha: Garamond, 2009. 106 s. ISBN 978-80-7407-064-8.

KAFKA, Franz. *Proměna*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2005. 119 s. ISBN 80-7021-774-X.

KUNDERA, Milan. *Jakub a jeho pán: pocta Denisi Diderotovi o třech jednáních*. Vyd. 2. Brno: Atlantis, 2007. 134 s. ISBN 978-80-7108-283-5.

KUPER, Peter. *Proměna*. Praha: Netopejř, 2004. 77 s. ISBN 80-86096-74-21.

SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. Praha: Dobrovský, 2014. 94 s., ISBN 978-80-7390-220-9.

SFAR, Joann. *Malý princ*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2009, 112 s. ISBN 978-80-00-02319-9.

Sekundární literatura

CORNGOLD, Stanley. *The commentators' despair: the interpretation of Kafka's Metamorphosis*. Port Washington, N.Y.: Kennikat Press, 1973. ISBN 9780804690171.

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

FEDROVÁ, Stanislava, ed. *Česká literatura v intermediální perspektivě: IV. kongres světové literárněvědné bohemistiky Jiná česká literatura: [Praha, 28. 6. – 3. 7. 2010]*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2010. ISBN 978-80-85778-73-1.

GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. Brno: Host, 2005. Studium (Host). ISBN 80-7294-141-0.

KOŘÍNEK, Pavel – FORET, Martin – JAKEŠ, Michal. *V panelech a bublinách: kapitoly z teorie komiksu*. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-113-9.

MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9., s. 44.

Internetové zdroje

BEINEKE, Colin. *Towards a Theory of Comic Book Adaptation*. 2001. Dissertations, Theses and Student Research: Department of English. University of Nebraska. Dostupné z: <http://digitalcommons.unl.edu/englishdiss/51>

Co znamená komiks. Slovník cizích slov. Slovník cizích slov - CoZnamena.cz [online]. Dostupné z: <http://coznamena.cz/komiks>

Comic strip. Define Comic strip at Dictionary.com. Dictionary.com. Meanings and Definitions of Words

at Dictionary.com [online]. Copyright © [cit. 11. 6. 2017]. Dostupné z:

<http://www.dictionary.com/browse/comic-strip?s=t>

Žebříček nejoblíbenějších knih. CBDB.cz. *Vaše databáze knih - knižní databáze*.

CBDB.cz [online]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/zebricek-nejoblibenejsi-knihy&2>

GÖTH, Jindřich, 2016. *Obrázky místo slov. Slavné knihy jako komiks*. In: *Týden.cz* [online]. 23. 7. 2016

[cit. 9. 6. 2017]. Dostupné z: www.tyden.cz/rubriky/kultura/literatura/obrazky-misto-slov-slavne-knihy-jako-komiks_391634.html

HUBÁČEK, Stanislav. *Komiks a digitální hry: případ pouhé konvergence?* Magisterská diplomová práce. Brno, 2015. Masarykova univerzita. Ústav hudební vědy. Teorie interaktivních médií. Vedoucí práce Mgr. et. Mgr. Jaroslav Švelch, Ph. D., Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/357529/ff_m/mdp_sh_357529.txt

Komiks - Slovník současné češtiny. Lingea s.r.o. Nechybujte. Portál o českém jazyce. Lingea s.r.o. [online]. Dostupné z: <http://slovník.azet.sk/pravopis/?q=komiks>

Komiks – Slovník spisovného jazyka českého. Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. [online]. Dostupné z:

http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=komiks&sti=EMPTY&where=full_text&hsubstr=no

'Little Prince' discovery offers new insight into classic book - News - The Times-Tribune. *Scranton news, sports, obituaries, and shopping*. *thetimes-tribune.com*. *The Times-Tribune* [online]. Copyright ©2017 The Scranton Times. Dostupné z: <http://thetimes-tribune.com/news/little-prince-discovery-offers-new-insight-into-classic-book-1.1310195>

NOVÁKOVÁ, Lenka. *Využití komiksových zpracování literárních textů ve výuce literární výchovy na 2. st. ZŠ*. České Budějovice, 2013. Diplomová práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. Vedoucí práce doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D. Online dostupné z: <http://www.culturenet.cz/aktuality/1-novakova-vyuziti-komiksovych-zpracovani-literarnich-textu-ve-vyuce-literarni-vychovy-na-2-s-zs/n:13622/>

Malý princ v komiksu - LaCultura.cz. *LaCultura.cz - kulturní dění jinak* [online]. [cit. 16.06.2017]. Dostupné z: <http://www.lacultura.cz/2009/09/maly-princ-v-komiksu/>

ŠTUKHEJLOVÁ, Jana. *Problematika komiksových adaptací literárních děl se zaměřením na českou literaturu*. Brno, 2012. Bakalářská diplomová práce. Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Dagmar Koudelková. Online dostupné z: https://is.muni.cz/th/361436/ff_b/?lang=cs

ŠUBRTOVÁ, Milena. Sfar, Joann: Malý princ - iLiteratura.cz. *iLiteratura.cz - titulní stránka - iLiteratura.cz* [online]. Copyright © Milena Šubrtová [cit. 16.06.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/25557/sfar-joann-maly-princ>

VIČÍKOVÁ, Darja. *Komiksové adaptace v současné literární kultuře z naratologického pohledu*. Pardubice, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Filozofická fakulta. Katedra literární kultury a slavistiky. Vedoucí práce Mgr. Jiří Studený, Ph.D. Online dostupné z: <https://dk.upce.cz/handle/10195/67803>

Resumé

The theoretical part of this is about comics. First comics we can find at least a hundred and fifty years ago, although some comics elements can be found for example in ancient Egyptian paintings. Comic is considered to be a genre of popular literature, which usually shows the fate of superheroes with supernormal abilities, or is often part of some newspapers in the form of social satire. It can be also modified as an adaptation of some classical literary works. It has some specific features such as speech bubble, hyperframe, caricature, etc. Based on these features, the comic was defined too. In this part there are also mentioned some definitions of comics.

In this bachelor thesis were analyzed three comics adaptations, namely *The Little Prince*, *Transformation* and *Krakatit*. These adaptations were introduced to students at high school Gymnázium Pierra de Coubertina in Tábor. Students considered comics adaptations to be appropriate enlivening for classes. Those who have not shown too much interest in the literature during the whole study have even said that it is tempting to read the book even as an original. On the other hand, some students preferred the book as such, since the reading experience of the book is irreplaceable for them.

The book as such can never be replaced by any adaptation, whether comic, film or theater. Comparing a book and a comic book from a reader's point of view, the crucial difference is that when reading a book, the reader becomes part of it, perceiving its reality and possibilities. While the comic is framed by panels that prevent readers from getting into the story. Thus, comics can be considered art rather than literature, because the story is often reduced and simplified. However, in order to raise interest in literature between students can be nowadays a great helper.

Přílohy

Obrázek č. 1

(Text vypravěče psaný bílým písmem v samostatném černém panelu.)

Obrázek č. 2

(Text vypravěče vepsaný přímo do Řehořova těla.)

Obrázek č. 3

(Písmo Řehořových promluv je rozklepané, stejně tak jeho řečové bubliny. Tím je znázorněno, že Řehoř není člověk a nikdo jeho řeči nerozumí.)

Obrázek č. 4

(Řehořovy promluvové bubliny a písmo v momentě kdy přemýšlí.)

Obrázek č. 5

(Elegantní promluvy Řehořovy maminky jsou vepsány v zakroucených řečových bublinách kurzívou.)

Obrázek č. 6 a obrázek č. 7

(Na obrázcích č. 6 a č. 7 je znázorněn maminčin křik. Je znázorněn tučným písmem nebo verzálkami.)

Obrázek č. 8

(U Řehořova tatínka je typické tučné písmo a bubliny, které jsou zevnitř zubatě orámovány.)

Obrázek č. 9

(Díky graficky odlišné podobě řečových bublin můžeme dobře rozeznat, kdo v daném okamžiku mluví, i když není přítomen „na scéně“, zde Řehoř slyší hlasy rodičů skrz zavřené dveře.)

Obrázek č. 10

(Ukázka onomatopoeie.)

Obrázek č. 11

(Cigaretový kouř ve tvaru hroznýše.)

Obrázek č. 12

(Exupéryho ilustrace.)

Obrázek č. 13

(Pilot rozmlouvá s kouřem.)

Obrázek č. 14 a obrázek č. 15

(Nalevo Malý princ od Exupéryho, napravo Sfarův komiksový Malý princ.)

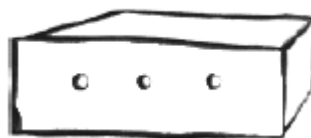
Obrázek č. 16 a obrázek č. 17

(Hroznýš požírajcí slona. Vlevo Sfarovo provedení, vpravo Exupéryho kresba.)

Obrázek č. 18 a obrázek č. 19

(Beránek v krabici. Vlevo Sfar, vpravo Exupéry.)

Obrázek č. 20

(Ukázka rozmístění panelů.)

Obrázek č. 21

(Ukázka odlišení bublin zobrazujících myšlenky.)

Příloha č. 1 (Ukázka dotazníku, který studenti vyplňovali.)

-
1. Jste – žena / muž
 2. Váš věk: ____
 3. Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? ____
 4. Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná četba)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
 5. Jaká je vaše oblíbená kniha? _____
 6. Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.
 - Malý princ (komiks)
 - Malý princ (kniha)
 - Proměna (komiks)
 - Proměna (kniha)
 - Krakatit (komiks)
 - Krakatit (kniha)
 - Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
 7. Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
 8. Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
 9. Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

-
10. Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
- Ano
 - Ne
11. Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
- Ano
 - Ne
12. Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
- Komiks
 - Kniha
13. Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
- Ano
 - Ne
14. Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
- Ano
 - Ne
15. Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
- Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
16. Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
- Ano
 - Ne
17. Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
- Ano
 - Ne
18. Co se vám v hodinách líbilo?
19. Co se vám v hodinách nelíbilo?
20. Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

Přílohy č. 2 – 17

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste - žena / muž
- Váš věk: 17
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 4
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? YIPPIE KRISTAL LEONARD
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☐ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano *srozumitelné, ale nevystihují hlavní myšlenky*
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo?
- Co se vám v hodinách nelíbilo?
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

o hodně je to dobré pro základní představu o ději, ale neuprší tolik myšlenky, které čim' knihou neobycněnou

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste - žena / muž
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 3
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Malý princ, My děti ze stanice 600
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☐ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo?

Originalita
- Co se vám v hodinách nelíbilo?
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

Bavilo, bylo to výhodné

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste ~~žena~~ / muž
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 1-2
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou čtení
 - Čtu pouze povinnou čtení
 - Čtu povinnou čtení, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Sbořitel dětí!
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo?
- Co se vám v hodinách nelíbilo?
- Co se vám v hodinách nelíbilo?
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

Bavilo a bylo to výhodné, děj se mi lépe pamatuje.

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste ~~žena~~ / muž
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 3
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou čtení
 - Čtu pouze povinnou čtení
 - Čtu povinnou čtení, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Nevím, oblíbenou knihu
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo?

příjemná učiva po tom bchlovali!
- Co se vám v hodinách nelíbilo?

líbilo se mi vše
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

bavilo mě to, bylo to výhodné, čtení se to čtení

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste ~~žena~~ / muž
- Váš věk: 17
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 6
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Lovci mamutů, Harry Potter
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks) 2	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha) 1	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks) 1	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☒ Proměna (kniha) 2	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksové adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha

záleží na tom, jaká kniha by to byla (kdyby nezáživná - komiks, kdyby poutavá - kniha)
- Uvítali byste, kdyby se komiksová verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksovou adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne

ale nevím, co by na ně řekli
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo?

odvaha žensit na's vůbec něco naučit :)
vstřícnost, vlivnost, hravost
- Co se vám v hodinách nelíbilo?

někdy bylo vysvětlování moc zdoluhavé
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

Ano, ale vždy jsem si ke komiksu potřebovala přečíst i samotnou knihu (kromě MA, kterého jsem už četla).

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste ~~žena~~ / muž
- Váš věk: 17
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 110
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Harry Potter, Věci
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha) první	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksové adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksová verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksovou adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo?

spíše
- Co se vám v hodinách nelíbilo?

spíše
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

spíše

② Hlavním problémem bylo, že jsem musel komiksy číst z povinné četby, takže se mi celkem celkem nepokládalo. Když jsem ale komiks dočetl, většinou jsem si z knihy docela dost děje zapamatoval. Myslím, že komiks je dobrá věc, pokud máme hodně volného času. To ale není můj případ, takže bych asi spíše upřednostnil tu normální knihu před komiksem.

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste -žena / muž
- Váš věk: 17
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 4
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná četba)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Delopisy Narva
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☐ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (knih)	☐ Krakatit (knih)
☐ Proměna (komiks)	☐ Nečeti/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (knih)	
- Přihlíží vám komiksy srozumitelně?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečeti/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? jiny pohled na přípravu k malování
- Co se vám v hodinách nelíbilo? _____
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksu výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? příjemná směna

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste -žena / muž _____
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 8
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná četba)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Malý princ - číst se mi líbí, ale hlavně faktorie
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (knih)	☒ Krakatit (knih)
☐ Proměna (komiks)	☐ Nečeti/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (knih)	
- Přihlíží vám komiksy srozumitelně?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečeti/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano - smělně si děj
 - Ne - raději si knihu
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? „Jina“ možnost výuky
- Co se vám v hodinách nelíbilo? _____
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksu výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? Bavilo, výhoda, ale líbí jí kniha
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksu výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? Kniha [Malý princ - super příběh - hlavně faktorie] - komiks - hlavně obrázky

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste ~~žena~~ / muž
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 20
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná četba)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Něždná kniha / Komar Donnicia Graye
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☒ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? zabavit se čtením knihy (autorem)
- Co se vám v hodinách nelíbilo? testy
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? bavím, v předchozích knižkách

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste ~~žena~~ / muž
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 15
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná četba)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Seickova raketa
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? člověk hadmočami knihy autora
- Co se vám v hodinách nelíbilo? testy
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? nevím

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste - žena / muž
- Váš věk: 19
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 1
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou čtení
 - Čtu pouze povinnou čtení
 - Čtu povinnou čtení, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Hledejte tajemství
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☐ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přihlíží vám komiksy srozumitelně?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení sájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? humornost
- Co se vám v hodinách nelíbilo? testy
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? Bavilo mě vaději bych si přečetl něco jiného.

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste - žena / muž
- Váš věk: 17
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 90
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou čtení
 - Čtu pouze povinnou čtení
 - Čtu povinnou čtení, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? VANGO (TWO TH'S DE FOUILLE)
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks) <u>1</u>	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha) <u>1</u>	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks) <u>1</u>	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☒ Proměna (kniha) <u>1</u>	
- Přihlíží vám komiksy srozumitelně?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení sájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužijeme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? bylo to volnější, zajímavé zpracování, líbilo se mi zaměřením na 1 příběh
- Co se vám v hodinách nelíbilo? přišlo mi, že informace o spisovatelech byli všeobec. známé -> zbytečné
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? -> nepatřičně bylo číst je na počítači. Jinak může být u přípravě na maturitu rozhodně o zpestření.

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste žena / muž žena / muž
- Váš věk: 17
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 10
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Hunger Games
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☐ Krakatit (komiks)
☐ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáte fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužíváme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? rozumitelný výklad děl
- Co se vám v hodinách nelíbilo?
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

výhodné - bylo to přečtení rychlejší než knihy i že nemusím číst tyto 3 knihy na povinnou četbu

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepisovat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

- Jste žena / muž žena / muž
- Váš věk: 18
- Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 10
- Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
- Jaká je vaše oblíbená kniha? Sladká - Rebel May
- Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☒ Malý princ (komiks)	☐ Krakatit (komiks)
☐ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☐ Proměna (kniha)	
- Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
- Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
- Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

- Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
- Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
- Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
- Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
- Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
- Při čtení knihy používáte fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužíváme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
- Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
- Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
- Co se vám v hodinách líbilo? výhodné - rozumeli jsme si výkladu děl rychleji než knižní informace o dané povídce..
- Co se vám v hodinách nelíbilo?
- Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksů výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času?

čtení komiksů je rychlejší než čtení knih - nemusím si o roue tolik představovat

Tento dotazník je anonymní, není nutné se podepsávat. Výsledky budou využity v bakalářské práci na téma *Využití komiksových adaptací ve výuce literatury*. K dotazníku prosím přistupujte zodpovědně a odpovídejte podle pravdy. Nepravdivé odpovědi jsou v tomto případě zcela nežádoucí.

1. Jste - žena / muž muž
2. Váš věk: 26
3. Kolik knih (přibližně) přečtete za 1 rok? 3
4. Čtete jen knihy, které číst musíte (tzn. povinná čtení)?
 - Nečtu ani povinnou četbu
 - Čtu pouze povinnou četbu
 - Čtu povinnou četbu, ale i jiné knihy, které mě zajímají
 - Čtu jen to, co mě zajímá
5. Jaká je vaše oblíbená kniha? Jak jsem viděl válku / Proměna
6. Označte prosím, která z uvedených děl jste přečetli. Pokud jste u některé knihy četli obě verze (tedy knihu i komiksovou adaptaci), napište, kterou verzi jste četli jako první.

☐ Malý princ (komiks)	☒ Krakatit (komiks)
☒ Malý princ (kniha)	☐ Krakatit (kniha)
☒ Proměna (komiks)	☐ Nečetl/a jsem ani jednu z uvedených možností
☒ Proměna (kniha)	
7. Přišly vám komiksy srozumitelné?
 - Ano
 - Ne
 - Nevím, nečetl/a jsem je
8. Myslíte si, že si snáze zapamatujete děj komiksu nebo děj knihy?
 - Komiks
 - Kniha
9. Co se vám čte lépe?
 - Komiks
 - Kniha

10. Myslíte si, že komiksová verze knihy může samotnou knihu zcela nahradit?
 - Ano
 - Ne
11. Myslíte si, že po přečtení komiksově adaptace máte o knize dostatečné znalosti k maturitní zkoušce?
 - Ano
 - Ne
12. Kdybyste ve škole dostali za úkol přečíst knihu a měli přitom možnost vybrat si mezi knihou a její komiksovou adaptací, kterou variantu byste zvolili?
 - Komiks
 - Kniha
13. Uvítali byste, kdyby se komiksově verze knih používaly při výuce literatury?
 - Ano
 - Ne
14. Pokud jste přečetli komiks, ale původní knihu ne, měli byste po přečtení zájem nakouknout také do knihy?
 - Ano
 - Ne
15. Při čtení knihy používáme fantazii a příběh si představujeme. Při čtení komiksu fantazii tolik nevyužíváme, protože příběh vidíme na obrázcích. Co je podle vás lepší?
 - Radši si příběh představuji
 - Radši si prohlížím obrázky
16. Doporučili byste komiksově adaptace knih svým známým?
 - Ano
 - Ne
17. Máte pocit, že jste si z našich „komiksových“ hodin odnesli (zapamatovali) dostatek informací?
 - Ano
 - Ne
18. Co se vám v hodinách líbilo? Texty
19. Co se vám v hodinách nelíbilo? Nic
20. Bavilo vás komiksy číst? Myslíte si, že bylo přečtení komiksu výhodné, nebo to pro vás byla ztráta času? Bavilo. Děj Krakatitu se mi líbil sám bych si asi knížku nepřečetl.